

Stand van zaken van de Belgische wetgeving met betrekking tot de sociale maatregelen op het vlak van energie

Situatie op 1 december 2007

De volgende tekst is bedoeld als een beschrijving van de huidige wettelijke bepalingen met een sociaal karakter in België die betrekking hebben op de energieproblematiek. De tekst werd opgesteld als basis voor een overleg over deze problematiek met de diverse betrokken actoren, in het kader van de opdrachten van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting¹.

De tekst werd ter herlezing voorgelegd aan de administraties of de kabinetten van de bevoegde ministers op federaal en gewestniveau. Het Steunpunt dankt de betrokken medewerkers voor hun hulp en commentaar.

Opgelet: Deze tekst vervangt een vorige versie om rekening te houden met de wetswijzigingen in de drie Gewesten met betrekking tot hun sociale maatregelen, in het bijzonder in het licht van de liberalisering in het Waalse en Brusselse Gewest, en op federaal niveau.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding)

¹ In 1998 wordt met het Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de bestendiging van het armoedebeleid het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting opgericht. Het Samenwerkingsakkoord vertrouwt het Steunpunt de opdracht toe om politieke aanbevelingen uit te werken op basis van de resultaten van overleg met de verschillende actoren op het vlak van armoedebestrijding (mensen die in armoede leven en de organisaties waarin ze zich herkennen, hulpverleningsorganisaties, wetenschappers, enzovoort). Het Steunpunt dient ook een tweejaarlijks verslag op te maken, gericht aan de verschillende regeringen van het land, en waarin de uitgewerkte aanbevelingen zijn opgenomen.

Inhoud

Lijst van de gebruikte afkortingen.....	4
Lijst van de wetgevende teksten	5
<i>Inleiding: de dringende uitdaging van energie</i>	11
Persoonlijk niveau.....	11
Ecologisch niveau	11
Niveau "beschikbaarheid van energiebronnen".....	11
Financieel niveau	12
<i>I- Context: Het Europese energiebeleid</i>	12
1) De vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt.....	12
1.a) Wettelijk kader.....	12
Op het Europese niveau	12
In België.....	13
1.b) De werking van de energiemarkten	15
2) Rationeel energiegebruik en energie-efficiëntie.....	16
<i>II- Sociale maatregelen</i>	19
1) Op federaal niveau	19
1.a) Inzake gas en elektriciteit.....	19
Sociale maximumprijzen of specifieke sociale tarieven.....	19
Begeleiding en financiële sociale steun.....	21
Ombudsdienst voor de energie.....	21
Akkoord over de consumentenbescherming	22
1. b) Inzake stookolie	23
Sociaal Stookoliefonds.....	23
Verwarmingstoelage	24
Spreiding van betaling.....	25
2) Op gewestelijk niveau	25
2.a) Vlaams Gewest	25
Openbaredienstverplichtingen.....	25
Gratis elektriciteit.....	26
Procedure bij wanbetaling	27
Lokale Adviescommissie	29
Beschermden klanten	29
2.b) In het Waalse Gewest	30
Openbaredienstverplichtingen.....	30
Beschermden klanten	31
Procedures bij wanbetaling	32
Commission Locale d' Avis de Coupure	36
Sociale energiebegeleiding.....	37
2.c) In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	38
Openbaredienstverplichtingen.....	38
Algemene maatregelen ingevoerd door de ordonnantie van 14 december 2006.....	39
Procedures ingeval van niet-betaling	39
Beschermden klanten	42
Lokale Adviescommissie	42
<i>IV- Sociale en milieumaatregelen</i>	43
1) Op federaal niveau	43
Belastingverlagingen.....	43
Fonds ter reductie van de globale energiekost	44
2) Op gewestelijk niveau	45
2.a) Premies.....	45

2.b) In het Vlaamse Gewest	46
2.c) In het Waalse Gewest.....	47
MEBAR premie	47
2.d) In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	48

Lijst van de gebruikte afkortingen

BDN: Beheerder van het distributienet
BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BBHR: Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering
BIM: Brussels Instituut voor Milieubeheer
BTN: Beheerder van het transportnet
BVLR: Besluit van de Vlaamse regering
BWR: Besluit van de Waalse regering
CCEG: Controlecomité voor de Elektriciteit en het Gas
CLAC : Commission locale d'avis de coupure (Lokale adviescommissie, in Wallonië)
CREG: Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
CWaPE: Commission wallonne pour l'énergie
DVLR: Decreet van de Vlaamse regering
DWR: Decreet van de Waalse regering
FOD: Federale Overheidsdienst
FPDO: Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling
KB: Koninklijk Besluit
LAC: Lokale adviescommissie
MB: Ministerieel Besluit
MI: Maatschappelijke Integratie
O.: Ordonnantie
ODV: Openbaredienstverplichting
REG: Rationeel energiegebruik
VIG: Vlaams Gewest
VREG: Vlaamse reguleringsinstantie voor de elektriciteits- en gasmarkt
W.: Wet
WG: Waals Gewest

Lijst van de wetgevende teksten

EUROPESE UNIE

19 DECEMBER 1996 - Richtlijn 96/92/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit
Gepubliceerd op : 30-01-1997

22 JUNI 1998 - Richtlijn 98/30/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas
Gepubliceerd op : 21-07-1998

26 JUNI 2003 - Richtlijn 2003/54/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en houdende intrekking van Richtlijn 96/92/EG - Verklaringen met betrekking tot ontmantelings- en afvalbeheeractiviteiten
Gepubliceerd op : 15-07-2003

26 JUNI 2003 - Richtlijn 2003/55/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en houdende intrekking van Richtlijn 98/30/EG
Gepubliceerd op : 15-07-2003

16 december 2002 - Richtlijn 2002/91/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de energieprestatie van gebouwen
Gepubliceerd op : 04-01-2003

5 APRIL 2006 - Richtlijn 2006/32/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende energie-efficiëntie bij het eindgebruik en energiediensten en houdende intrekking van Richtlijn 93/76/EEG van de Raad (Voor de EER relevante tekst)
Gepubliceerd op : 27-04-2006

FEDERALE OVERHEID

12 APRIL 1965. - Wet betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen.
Gepubliceerd op : 07-05-1965

8 AUGUSTUS 1980. _ Bijzondere wet tot hervorming der instellingen.
Gepubliceerd op : 15-08-1980

29 APRIL 1999. - Wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.
Gepubliceerd op : 11-05-1999
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

29 APRIL 1999. - Wet betreffende de organisatie van de gasmarkt en het fiscaal statuut van de elektriciteitsproducenten.
Gepubliceerd op : 11-05-1999
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

16 JULI 2001. - Wet houdende wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt, van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen en van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.
Gepubliceerd op : 20-07-2001
Bron : ECONOMISCHE ZAKEN

10 AUGUSTUS 2001. - Wet houdende hervorming van de personenbelasting.

Gepubliceerd op : 20-09-2001

Bron : FINANCIEN

4 SEPTEMBER 2002. - Wet houdende toewijzing van een opdracht aan de openbare centra voor maatschappelijk welzijn inzake de begeleiding en de financiële maatschappelijke steunverlening aan de meest hulpbehoevenden inzake energielevering.

Gepubliceerd op : 28-09-2002

Bron : SOCIALE ZAKEN _ VOLKSGEZONDHEID EN LEEFMILIEU

20 MAART 2003. - Wet tot wijziging van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980 en van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 04-04-2003

Bron : MOBILITEIT EN VERVOER

15 MEI 2003. - Ministerieel besluit tot vaststelling van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 16-05-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

5 AUGUSTUS 2003. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 07-08-2003

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

23 DECEMBER 2003. - Ministerieel besluit houdende vaststelling van sociale maximumprijzen voor de levering van aardgas aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 31-12-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

23 DECEMBER 2003. - Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 12 december 2001 houdende vaststelling van de maximumprijzen voor de levering van elektriciteit en ministerieel besluit van 15 maart 2003 houdende vaststelling van maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op : 31-12-2003

Bron : ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

31 JULI 2004. - Wet tot wijziging van artikel 145/24 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 teneinde het rationeel energieverbruik in woningen nog meer aan te moedigen.

Gepubliceerd op : 23-08-2004

Bron : FINANCIEN

27 DECEMBER 2004. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 31-12-2004

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

20 JULI 2005. - Wet houdende diverse bepalingen.

Gepubliceerd op : 28-07-2005

Bron : KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

10 AUGUSTUS 2005. – Koninklijk Besluit tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 9 januari 2005 tot het bepalen van de nadere regels voor de toekenning van de verwarmingstoelagen in het kader van het Sociaal Stookoliefonds.

Gepubliceerd op: 07-08-2007

27 DECEMBER 2005. - Wet houdende diverse bepalingen.

Gepubliceerd op : 30-12-2005

Bron: KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

27 DECEMBER 2005. - Programmawet.

Gepubliceerd op : 30-12-2005

Bron: KANSELARIJ VAN DE EERSTE MINISTER

22 FEBRUARI 2006. - Wet houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie voor de verwarming van een privéwoning.

Gepubliceerd op : 16-03-2006

Bron: FINANCIËN

2 JUNI 2006. – Koninklijk Besluit inzake de omschrijving van de meest kansarme groepen van het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost.

Gepubliceerd op : 06-07-2006

Bron : MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, ARMOEDEBESTRIJDING EN SOCIALE ECONOMIE

1 JULI 2006. – Koninklijk Besluit tot vaststelling van het beheercontract van het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost.

Gepubliceerd op : 06-07-2006

Bron : MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE, ARMOEDEBESTRIJDING EN SOCIALE ECONOMIE

5 OKTOBER 2006. – Koninklijk Besluit tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 20 januari 2006 houdende de minimumvoorwaarden van contracten tot levering van huisbrandolie met spreiding van betaling aangeboden door geregistreerde handelaren.

Gepubliceerd op: 27-10-2006

Bron: ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

9 JANUARI 2007. – Wet houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie, van propaangas in bulk, van lamppetroleum en van aardgas bestemd voor de verwarming van een privéwoning.

Gepubliceerd op: 23-01-2007

Bron: FINANCIËN

16 MAART 2007. – Wet tot wijziging van de wet van 12 april 1965 op het vervoer van gasvormige en andere producten via leidingen en van de wet van 29 april 1999 houdende organisatie van de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op: 26-03-2007

Bron: ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

30 MAART 2007. – Ministerieel besluit houdende vaststelling van de sociale maximumprijzen voor de levering van aardgas aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op: 19-06-2007

Bron: ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

30 MAART 2007. – Ministerieel besluit houdende vaststelling van de sociale maximumprijzen voor de levering van elektriciteit aan de beschermde residentiële klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie.

Gepubliceerd op: 06-07-2007

Bron: ECONOMIE, KMO, MIDDENSTAND EN ENERGIE

VLAAMSE GEWEST

20 DECEMBER 1996. - Decreet tot regeling van het recht op minimumlevering van elektriciteit, gas en water.

Gepubliceerd op : 08-02-1997

16 SEPTEMBER 1997. - Besluit van de Vlaamse regering betreffende de samenstelling en de werking van de lokale adviescommissie omtrent de minimale levering van elektriciteit, gas en water.

Gepubliceerd op : 15-11-1997

16 SEPTEMBER 1997. - Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de minimale levering van elektriciteit en tot regeling van de procedure bij wanbetaling. -

Gepubliceerd op : 15-11-1997

17 JULI 2000. - Decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt. -

Gepubliceerd op : 22-09-2000

6 JULI 2001. - Decreet houdende de organisatie van de gasmarkt.

Gepubliceerd op : 03-10-2001

13 JULI 2001. - Besluit van de Vlaamse regering houdende nadere regeling van de voorwaarden om als afnemer in de zin van artikel 12 van het Elektriciteitsdecreet in aanmerking te komen.

Gepubliceerd op : 17-08-2001

11 OKTOBER 2002. - Besluit van de Vlaamse regering houdende de organisatie van de aardgasmarkt.

Gepubliceerd op : 18-10-2002

31 JANUARI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot de sociale openbare dienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 21-03-2003

20 JUNI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 2003 met betrekking tot de sociale openbare dienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 11-08-2003

20 JUNI 2003. - Besluit van de Vlaamse regering met betrekking tot de sociale openbare dienstverplichtingen in de vrijgemaakte aardgasmarkt.

Gepubliceerd op : 11-08-2003

4 JULI 2003. - Decreet houdende wijziging van het Elektriciteitsdecreet van 17 juli 2000, wat de openbare dienstverplichtingen betreft.

Gepubliceerd op : 08-08-2003

14 NOVEMBER 2003. - Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de nadere regels voor de toekenning en de verrekening van gratis elektriciteit voor huishoudelijke afnemers.

Gepubliceerd op : 26-11-2003

7 MEI 2004. - Decreet houdende eisen en handhavingsmaatregelen op het vlak van de energieprestaties en het binnenklimaat voor gebouwen en tot invoering van een energieprestatiecertificaat.

Gepubliceerd op: 30-07-2004

11 MAART 2005. - Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestaties en het binnenklimaat van gebouwen.

Gepubliceerd op : 17-06-2005

22 DECEMBER 2006. - Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 januari 2003 met betrekking tot de sociale openbare dienstverplichtingen in de vrijgemaakte elektriciteitsmarkt en van het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2003 met betrekking tot de sociale openbare dienstverplichtingen in de vrijgemaakte aardgasmarkt.

Gepubliceerd op : 31-01-2007

2 MAART 2007. - Besluit van de Vlaamse Regering inzake de openbardienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energieverbruik.
Gepubliceerd op : 20-04-2007

WAALSE GEWEST

23 DECEMBER 1998. - Besluit van de Waalse Regering waarbij toelagen worden verleend aan gezinnen met een bescheiden inkomen ter bevordering van rationeel en efficiënt energiegebruik.
gepubliceerd op : 03-02-1999

12 APRIL 2001. - Decreet betreffende de organisatie van de gewestelijke elektriciteitsmarkt.
gepubliceerd op : 01-05-2001

25 APRIL 2002. - Besluit van de Waalse Regering tot wijziging, met het oog op de invoering van de euro, van het besluit van 23 december 1998 waarbij toelagen worden verleend aan gezinnen met een bescheiden inkomen ter bevordering van rationeel en efficiënt energiegebruik en het besluit van 1 april 1999 betreffende de toekenning van subsidies aan gemeenten en provincies voor de uitvoering van werken van openbare verlichting die bestemd zijn om energiebesparingen door te voeren.
gepubliceerd op : 28-05-2002

19 DECEMBER 2002. - Decreet betreffende de organisatie van de gewestelijke gasmarkt.
gepubliceerd op : 11-02-2003

[10 APRIL 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.
Gepubliceerd op : 13-06-2003] Opgeheven door het Besluit van de Waalse Regering van 06-12-2006.

17 JULI 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de plaatselijke commissie inzake bericht van onderbreking.
Gepubliceerd op : 20-08-2003

[4 DECEMBER 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt en tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.
Gepubliceerd op : 15-03-2004] Opgeheven door het Besluit van de Waalse Regering van 06-12-2006.

4 DECEMBER 2003. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de sociale begeleiding inzake energie.
Gepubliceerd op : 22-01-2004

9 DECEMBER 2004. - Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt, gewijzigd bij het besluit van de Waalse regering van 4 december 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt, en van het besluit van 4 december 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt en tot wijziging van het besluit van de Waalse Regering van 10 april 2003 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.
Gepubliceerd op : 13-01-2005

21 APRIL 2005. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de volledige opening van de elektriciteitsmarkt en van de gasmarkt.

Gepubliceerd op : 06-05-2005

30 MAART 2006. - Besluit van de Waalse Regering betreffende de openbare dienstverplichtingen op de elektriciteitsmarkt.

Gepubliceerd op : 27-04-2006

6 DECEMBER 2006. - Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van de besluiten van de Waalse Regering van 30 maart 2006 betreffende de openbare dienstverplichtingen op de gasmarkt en op de elektriciteitsmarkt en van 17 juli 2003 betreffende de plaatselijke commissie inzake bericht van onderbreking.

Gepubliceerd op : 20-12-2006

19 APRIL 2007. - Kaderdecreet tot wijziging van het Waalse Wetboek van Ruimtelijke Ordening, Stedenbouw en Patrimonium met het oog op het bevorderen van de energieprestatie van de gebouwen.

Gepubliceerd op: 29-05-2007

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJK GEWEST

[11 JULI 1991. - Ordonnantie met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit.

Gepubliceerd op : 15-08-1991] Opgeheven door de ordonnantie van 14-12-06.

[8 SEPTEMBER 1994. - Ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit.

Gepubliceerd op : 29-09-1994] Opgeheven door de ordonnantie van 14-12-06.

11 MAART 1999. - Ordonnantie tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik.

Gepubliceerd op : 29-07-1999

19 JULI 2001. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. -

Gepubliceerd op : 17-11-2001

1 APRIL 2004. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegenisretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Gepubliceerd op : 26-04-2004

14 DECEMBER 2006. - Ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties van 19 juli 2001 en van 1 april 2004 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en tot opheffing van de ordonnantie van 11 juli 1991 met betrekking tot het recht op een minimumlevering van elektriciteit en de ordonnantie van 11 maart 1999 tot vaststelling van de maatregelen ter voorkoming van de schorsingen van de gaslevering voor huishoudelijk gebruik.

Gepubliceerd op : 09-01-2007

7 JUNI 2007. - Ordonnantie houdende de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen.

Gepubliceerd op: 11-07-2007

Stand van zaken van de Belgische wetgeving met betrekking tot de sociale maatregelen op het vlak van energie

Inleiding: de dringende uitdaging van energie

Alvorens de wettelijke bepalingen te bekijken, hebben we ervoor gekozen het energievraagstuk in een breder kader te plaatsen, om op die manier de verschillende problemen naar voor te schuiven die eraan verbonden zijn en die in een totaalperspectief gezien moeten worden. Energie is meer dan ooit een fundamentele problematiek, in België, in Europa en in de wereld. Deze problematiek speelt op verscheidene niveaus die nauw met elkaar verweven zijn en als één geheel moeten worden beschouwd.

Persoonlijk niveau

Voorals in de moderne samenlevingen is energie een levensnoodzakelijk goed dat onontbeerlijk is voor een bestaan dat menselijk waardig is. Onze westerse levenswijze is volledig afhankelijk geworden van energie. Toegang tot energie is dus fundamenteel in onze samenleving, voor elk menselijk wezen dat er deel van uitmaakt.

Ecologisch niveau

Door de toename van het verbruik van fossiele brandstoffen (steenkool, aardolie, aardgas) komen steeds grotere hoeveelheden broeikasgassen in de atmosfeer terecht. De concentratie van deze gassen is sinds 1750 met 31% gestegen. Volgens het Groenboek Energiebevoorradingzekerheid van de Europese Commissie heeft 78% van deze stijging te maken met menselijke activiteiten die verband houden met de energiesector. Deze concentratie aan broeikasgassen heeft potentieel – en ook nu reeds – rampzalige gevolgen voor het milieu. Volgens het IPPC² zou de wereldwijde temperatuur aan het aardoppervlak tegen 2100 met 1,4 tot 5,8 ° C kunnen stijgen, afhankelijk van het soort beleid dat wordt gevoerd. Deze opwarming veroorzaakt niet alleen natuurrampen, menselijke en milieucatastrofes (vernietiging van een gedeelte van de biodiversiteit), De vervuiling die het resultaat is van het gebruik van fossiele brandstoffen leidt ook tot ernstige ademhalingsproblemen. De energie uit kernsplijting (kernenergie, geproduceerd op basis van uranium) heeft deze nadelen niet, maar produceert radioactief afval dat uiterst gevaarlijk is. Men moet dus zeer dringend werk maken van alternatieve energiebronnen die milieuvriendelijker zijn en van een meer rationeel energiegebruik.

Niveau "beschikbaarheid van energiebronnen"

De wereldwijde energiebehoefte is tussen 1973 en 2004 met 60% gestegen. Bij een ongewijzigd beleid maken de ramingen gewag van een toename met 60% tegen 2030³. Maar

² Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Zie hun rapport op: www.mineco.fgov.be/energy/climate_change/climate_change_fr_001.htm

³ CLERFAYT, G., *Une Politique active de l'énergie pour Bruxelles*, www.ibgebim.be/francais/pdf/Actualites/20050602%20GRC_Seminaire%20intr.pdf, p. 3, 2 juin 2005.

de fossiele en nucleaire energiebronnen zijn niet onuitputtelijk. Rekening houdend met de evolutie van de vraag raken ze over afzienbare tijd uitgeput: over 40 jaar voor aardolie, 60 jaar voor aardgas, 200 jaar voor steenkool en 60 jaar voor uranium⁴. De hernieuwbare energiebronnen – die dus niet uitgeput geraken – vervuilen ook veel minder. Het is dus noodzakelijk om er meer onderzoek naar te verrichten en ze meer te promoten. De hernieuwbare energiebronnen zijn zonne-energie, windenergie, waterkracht en biomassa⁵. Ook warmtekrachtkoppeling, waarmee men tegelijk warmte en elektriciteit kan produceren, is ook een interessant alternatief.

Financieel niveau⁶

De Europese Unie hangt voor 50% van haar energiebevoorrading af van landen buiten haar grondgebied. Voor België is dat 76%⁷. Deze afhankelijkheid betekent dat Europa, en België nog meer, kwetsbaar zijn voor de fluctuatie van de energiemarkten. Bijvoorbeeld: de Europese aardolie is voor 45% afkomstig uit het Midden-Oosten, het aardgas voor 40% uit Rusland. De laatste maanden schieten de energieprijzen de hoogte in. De gevolgen van deze prijsstijgingen zijn voelbaar in alle geledingen van de maatschappij, maar ze zijn vaak dramatisch voor gezinnen met een laag inkomen. Europa heeft er dus alle belang bij om meer zelfvoorzienend te zijn op energiegebied door op zijn grondgebied energiebronnen te ontwikkelen.

I- Context: Het Europese energiebeleid

1) De vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt

1.a) Wettelijk kader

Op het Europese niveau

Achter de vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt schuilt de wil om de "eengemaakte Europese markt" te perfectioneren en uit te breiden, met de bedoeling om het Europese concurrentievermogen te versterken. De vrijmaking wordt geregeld door twee richtlijnen, van 19 december 1996 voor de elektriciteit en van 22 juni 1998 voor het aardgas. Ze werden geamendeerd op 26 juni 2003 en ze verplichten de lidstaten om de aardgas- en elektriciteitsmarkt ten laatste tegen 1 juli 2007 volledig open te stellen voor concurrentie.

Dit zijn de belangrijkste elementen van deze richtlijnen⁸:

- De ontkoppeling: de richtlijnen verplichten om een onderscheid te maken tussen de productie, het transport, de distributie en het leveren van energie, om de monopolies te breken en de markten open te stellen voor concurrentie (zie verder).

⁴ CLERFAYT, G., *Une Politique active de l'énergie pour Bruxelles*, op. cit., p. 1.

⁵ Energie die wordt geproduceerd met vegetale of dierlijke organische producten, zoals hout of dierlijke uitwerpselen.

⁶ Zie de synthese van het Groenboek van de Commissie van 29 november 2000, "Op weg naar een Europese strategie voor een continue energievoorziening" op Europa, de portaalsite van de Europese Unie:

<http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/l27037.htm>

⁷ Advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) met betrekking tot de energie-efficiëntie in de huisvestingssector in België, <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/fr/doc05-1391.pdf>, 21 december 2005.

⁸ Zie Euractiv, de onafhankelijke website met informatie over het Europese beleid:

<http://www.euractiv.com/Article?tcaturi=tcm:28-146661-16&type=LinksDossier>

- De distributietarieven: zij moeten op niet-discriminerende wijze worden toegepast op de verschillende leveranciers en hun eindklanten.
- De openbare diensten: de landen hebben een "openbaredienstverplichting" met betrekking tot de bevoorradingszekerheid, de milieubescherming en de hernieuwbare energiebronnen, de belangen van de consumenten en dus de sociale maatregelen. De richtlijnen leggen hiervoor minimale normen op.
- De reguleringsinstanties: de lidstaten zijn verplicht om een reguleringsinstantie op te richten die tot taak heeft om de kwaliteit van de energieleveringen en van het netwerk te controleren, alsook de organisatie van de openbaredienstverplichting en het doen van aanbevelingen aan de beslissingsinstanties.

Een Europese enquête die in januari 2007 werd gepubliceerd⁹, wijst op "ernstige tekortkomingen" in de totstandkoming van een geliberaliseerde energiemarkt. Enkele ervan zijn het vrijwel volledige behoud van de monopolies die vóór de liberalisering aanwezig waren en van nationale markten, een onvolkomen loskoppeling tussen de productie- en transportactiviteiten (via het aandeelhouderschap), waardoor voor nieuwe concurrentie de toegang tot de markt wordt belemmerd (wegens een ongelijke toegang tot het net), een gebrek aan transparantie en het voorkomen van concurrentieverstorende praktijken.

Om aan deze situatie het hoofd te bieden heeft de Commissie op 19 september 2007¹⁰ een 'energiepakket' voorgesteld. Dit brengt een betere scheiding tot stand tussen de productie- en bevoorradingsactiviteiten. Het versterkt en harmoniseert bovendien de actiemogelijkheden van de regulators (onder andere wanneer zijn concurrentieverstorende praktijken vaststellen) en bevordert de samenwerking tussen de operatoren van de gas- en elektriciteitsnetwerken van de lidstaten.

In België

Verdeling van de bevoegdheden:

In België zijn de bevoegdheden inzake energie sinds 1980 verdeeld over de federale en de gewestelijke overheden (W. 08/08/1980 – Art. 6).

De federale overheid is bevoegd voor "*materies die door hun technische en economische onscheidbaarheid op een homogene manier op nationaal gebied moeten worden uitgevoerd, met name:*

- *Het nationale uitrustingsplan van de elektriciteitssector,*
- *De nucleaire brandstofcyclus,*
- *De grote opslaginfrastructuren: het transport en de productie van energie,*
- *De tarieven".*

De Gewesten zijn bevoegd op de andere domeinen, met name voor wat betreft:

- *"De distributie en het lokale transport van elektriciteit (...),*
- *De openbare gasdistributie,*
- *(...)*

⁹ Cf. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/26&format=HTML&aged=0&language=FR&guiLanguage=en>

¹⁰ Cf. <http://www.euractiv.com/fr/energie/liberalisation-secteurs-europeens-gaz-electricite/article-146661> (05-12-2007)

- *De nieuwe energiebronnen, met uitzondering van energiebronnen die te maken hebben met kernenergie,*
- *De energierecuperatie door de industrieën en andere gebruikers,*
- *Het rationeel energiegebruik (REG)".*

De Gewesten zijn bovendien bevoegd voor de verkiesbaarheid van de klanten (zie verder).

De federale en de gewestelijke overheden zijn bevoegd voor de openbaredienstverplichtingen die te maken hebben met hun specifiek bevoegdheidsdomein.

Omzetting van de richtlijnen in het Belgisch recht:

Op federaal niveau werden de Europese richtlijnen omgezet door de wetten van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de gas- en elektriciteitsmarkten, gewijzigd door de wet van 16 juli 2001.

Op gewestelijk niveau gaat elk Gewest op zijn eigen tempo voort:

- 1) In Vlaanderen zijn de gas- en elektriciteitsmarkten sinds 1 juli 2003 volledig vrijgemaakt: alle eindklanten zijn sindsdien "verkiesbaar", dat wil zeggen dat zij hun leverancier mogen kiezen (BVL.R. 13/07/2001 – Art. 2 voor de elektriciteit, BVL.R. 11/10/2002 – Art. 53 voor het gas).
- 2) In Wallonië en Brussel werden de gas- en elektriciteitsmarkt op 1 januari 2007 volledig geliberaliseerd (Brussels Hoofdstedelijk Gewest: O. 19/07/2001 – Art. 13 voor de elektriciteit en BBHR 06/07/2006 – Art.1 voor het gas; Waals Gewest: BWR 21/04/2005 – Art. 2). Voordien hadden alleen de bedrijfsklanten en, in het Waalse Gewest, de huishoudelijke klanten (de gezinnen dus) die elektriciteit bij een groene leverancier¹¹ aankochten, toegang tot de geliberaliseerde markt (DWR. 12/04/2001 – Art. 27).

Overzichtstabel met betrekking tot de vrijmaking van de markten voor de gezinnen:

	ELEKTRICITEIT	GAS
VLAANDEREN	- Iedereen: 1 juli 2003	- Iedereen: 1 juli 2003
WALLONIË	- Klanten die alleen bij groene leveranciers kopen: 1 januari 2003 - Iedereen: 1 januari 2007	- Iedereen: 1 januari 2007
BRUSSEL	- Iedereen: 1 januari 2007	- Iedereen: 1 januari 2007

Reguleringsinstanties:

België beschikt over vier reguleringsinstanties:

- op federaal niveau: de *CREG* (Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas)
- op gewestelijk niveau: de *CWaPE* (Commission Wallonne pour l'Energie)
de *VREG* (Vlaamse Reguleringsinstantie voor de Elektriciteits- en Gasmarkt)
BRUGEL ("BRUssel Gas ELEktriciteit")

¹¹ "Groene leverancier: elke leverancier die minstens 50% elektriciteit in de vorm van groene elektriciteit in het Waalse Gewest produceert. De Waalse regering bepaalt de voorwaarden voor het opnemen van de productie van groene elektriciteit buiten het Waalse Gewest in dit percentage." (DWR. 12/04/2001 – Art. 2) Om als groene elektriciteit te worden beschouwd moet de elektriciteit worden geproduceerd op basis van hernieuwbare energiebronnen en minder broeikasgassen uitstoten.

1.b) De werking van de energiemarkten¹²

De energiemarkt steunt op vier activiteiten:

- De energie moet worden **geproduceerd**. Inzake elektriciteit heeft België een grote autonomie. Maar voor de andere energiebronnen (vooral gas en aardolie) is ons land vrijwel geheel afhankelijk van invoer uit het buitenland.
- De energie moet worden **getransporteerd** via hoogspanningsinfrastructuren voor wat elektriciteit betreft en via hogedrukleidingen voor het aardgas, van de centrales of opslagplaatsen tot de gemeentelijke of intercommunale regies, die in de vrijgemaakte markt "distributienetbeheerders" (BDN) worden genoemd.
- De energie moet aan de eindklanten worden **verdeeld**. Dat is de taak van de gemeentelijke regies, of vaker, van de intercommunales, de BDN's.
- De energie moet worden verkocht, "**geleverd**", aan de eindklant.

Werkingswijze in de niet-geliberaliseerde markt:

Voor de vier activiteiten was er een toestand van quasi-monopolie. In het kader van de elektriciteitsmarkt kunnen wij de situatie in België schematisch als volgt weergeven:

- Electrabel produceerde het grootste gedeelte van de elektriciteit;
- Electrabel transporteerde deze elektriciteit (en beheerde het transportnet);
- de gemeentelijke of intercommunale regies hadden het monopolie op de distributie – dat wil zeggen het lokale energietransport naar de eindklanten – in samenwerking met Electrabel dat voor het dagelijks beheer zorgde;
- Electrabel verkocht ten slotte ook de energie aan de klanten.

Bij het gas heerste er een vergelijkbare situatie, waar Distrigas een situatie van quasi-monopolie had: aankoop en opslag van gas, transport, samenwerking voor de distributie, verkoop aan de klanten.

Beide ondernemingen hadden dus een grote manoeuvreerruimte bij het bepalen van de prijzen, hoewel ze werden gecontroleerd door het vroegere "Comité voor de Elektriciteit en het Gas" (CCEG) en door de overheid.

Werkingswijze in de vrijgemaakte markt:

De vier activiteiten werden van elkaar losgekoppeld en twee ervan staan open voor concurrentie: de productie en de verkoop. In de geliberaliseerde markt zien de vier activiteiten er als volgt uit:

- De markt van de productie is open.
- Voor het energietransport zorgen twee onafhankelijke ondernemingen: ELIA voor de elektriciteit en FLUXYS voor het gas. Alle elektriciteit en gas die in België worden gekocht en/of verkocht gaan via hun respectieve netten. Zij zijn de beheerders van de transportnetten (BTN). Deze sector is niet vrijgemaakt.
- Voor de distributie zorgen de gemeentelijke of intercommunale regies, die distributienetbeheerders (DNB) in de vrijgemaakte markt zijn geworden. In bepaalde gevallen, voor sommige klanten die herhaaldelijk in gebreke blijven met hun betaling, zijn

¹² Zie STEINBACH, C., *Gaz et électricité: les acteurs dans le marché libéralisé*, uitgegeven door Equipes Populaires, Question de point de vue, december 2005, en ADRIAENSSENS, C., *Le Droit d'accès pour tous à l'électricité et au gaz*, uitgegeven door Equipes Populaires, Question de point de vue, september 2005. Teksten beschikbaar op www.e-p.be. Zie ook de sites van het BIM (www.ibgebim.be), CWaPE (www.cwape.be), en de VREG (www.vreg.be).

- zij zelfs automatisch de leverancier. Deze activiteit is niet vrijgemaakt. De CREG is bevoegd voor het controleren en regelen van de tarieven van de BDN's en de BTN's.
- De verkoop staat open voor de concurrentie. De bedrijven die bij een of meerdere Gewesten een leveringslicentie verkrijgen, kunnen energie verkopen aan de eindklanten en daarbij vrij hun prijsbeleid bepalen. Dat zijn de leveranciers. De federale overheid bepaalt nochtans een maximumprijs op basis van de aanbevelingen van de CREG. De klanten kunnen dus de prijzen die de verschillende leveranciers voorstellen, vergelijken en zelf een leverancier kiezen.

In de praktijk hebben de leveranciers contracten met de energieproducenten. Zij kopen energie aan die ze verder verkopen aan de eindklanten. Om de energie tot bij de klant te brengen maakt men gebruik van de transport- en distributienetten. Alle energie die in België wordt geproduceerd, gekocht en/of verkocht, stroomt door dezelfde netten. Geen enkele klant ontvangt energie die door een bepaalde producent wordt voortgebracht, maar wel een gedeelte van de totale energie die in omloop is. ELIA en FLUXYS, de BTN's, zorgen voor het evenwicht tussen de productie en het verbruik.

2) Rationeel energiegebruik en energie-efficiëntie

Samen met de maatregelen voor de vrijmaking van de gas- en elektriciteitsmarkt heeft de Europese Unie verscheidene richtlijnen goedgekeurd om het energieverbruik in de Unie te verminderen. De doelstellingen zijn de opwarming van het klimaat tegen te gaan en een grotere bevoorradingszekerheid. De richtlijnen gaan onder andere over de beperking van de uitstoot van koolstofdioxide, over de warmtekrachtkoppeling en over de energieprestaties van de gebouwen.

Deze laatste richtlijn – 2002/91/EG, van 16 december 2002 – biedt perspectieven voor een structurele verbetering van de energie-efficiëntie¹³ van gebouwen en bijgevolg voor een lager verbruik en goedkopere facturen. Dit zijn de belangrijkste elementen ervan:

- *"een gemeenschappelijke methodologie voor de berekening van de energieprestaties van gebouwen;*
- *de minimumnormen met betrekking tot de energieprestaties van nieuwe en bestaande gebouwen wanneer deze laatste belangrijke renovatiewerken ondergaan;*
- *certificatiesystemen voor nieuwe en bestaande gebouwen en, in overheidsgebouwen, het uithangen van certificaten en andere pertinente informatie (...);*
- *de regelmatige controle van verwarmingsketels en centrale airconditioningsystemen in gebouwen en het evalueren van een verwarmingsinstallatie wanneer zij ketels ouder dan 15 jaar omvat.*"¹⁴

De berekeningsmethode moet rekening houden met alle aspecten die de energie-efficiëntie beïnvloeden ; niet alleen het niveau van de isolatie, zoals vroeger, maar ook de ventilatie, het rendement van de verwarmingsinstallaties, de plaats en de oriëntatie van het gebouw, het gebruik van hernieuwbare energiebronnen die in het gebouw zijn geïntegreerd (zoals zonnepanelen)... De berekening moet het ook mogelijk maken om energiecificaten op te stellen – een soort label voor gebouwen. Op die manier beschikken de eigenaar, de koper of

¹³ De energie-efficiëntie is een techniek om het energieverbruik terug te dringen bij een gelijkblijvende dienstverlening. Dit leidt tot een vermindering van de ecologische, economische en sociale kosten in verband met de productie en het verbruik van energie.

¹⁴ Cfr. <http://europa.eu.int/scadplus/fr/lvb/127042.htm>

de huurder van een gebouw over de energieprestaties van de woning en krijgen zij aanwijzingen voor mogelijke verbeteringen. De richtlijn verplicht het certificaat voor alle gebouwen die te koop of te huur worden gesteld. Dit moest ten laatste tegen 4 januari 2006 in nationale wetgeving worden omgezet, tenzij een staat kon bewijzen dat hij tegen deze datum niet over een voldoende aantal deskundigen beschikte. Een extra termijn van drie jaar werd dan toegekend.

In België is sinds juni 2007 door alle drie de Gewesten de Europese richtlijn¹⁵ over de energieprestaties van gebouwen omgezet. Maar alleen het Vlaamse Gewest heeft reeds de toepassingsbesluiten goedgekeurd.

De richtlijn van 14 maart 2006 met betrekking tot de energie-efficiëntie bij het eindgebruik en bij de energiediensten¹⁶ heeft tot doel om het energierendement –ook energie-efficiëntie benoemd – te verbeteren in hoofde van de eindgebruiker, ongeacht of dit een particulier, een onderneming of een bestuur is.

Volgens deze laatste richtlijn moeten de lidstaten concreet onder andere:

- nationale actieplannen opstellen om gedurende een periode van 9 jaar, van 2008 tot 2017, jaarlijks 1% energie te besparen. Deze doelstelling is slechts indicatief, maar de actieplannen zullen door de Commissie moeten worden goedgekeurd en om de drie jaar opnieuw moeten worden geëvalueerd;
- de verplichting voor de openbare sector naleven om rekening te houden met de energie-efficiëntie bij het aankopen van voertuigen, gebouwen en andere uitrusting;
- de verplichting voor de verdelers en leveranciers naleven om maatregelen aan hun cliënten voor te stellen die efficiënter zijn op het vlak van energie;
- maatregelen nemen om de energiediensten te ontwikkelen (bijvoorbeeld het voorstel van energie-audits waarbij een lijst wordt gemaakt van de ingrepen die nodig zijn voor energiebesparingen of om eenheden voor warmtekrachtkoppeling te installeren in grote infrastructuren).

Deze richtlijn werd nog niet omgezet in het Belgische recht.

De Europese Unie houdt meer rekening met de milieuaspecten van energie naarmate de ongerustheid over de klimaatverandering toeneemt. In dit kader is de Europese Unie steeds meer voorstander van een geïntegreerde aanpak van de klimaat- en energiekwesties. Op 10 januari 2007 stelde de Commissie haar pakket "energie en klimaatverandering"¹⁷ voor. De Europese staatshoofden en regeringsleiders hebben de voorstellen ervan goedgekeurd tijdens de top van 8 en 9 maart 2007. Zij spraken toen ook een actieplan van twee jaar af (2007-2009).

De voorstellen van de Commissie bepalen onder andere dat de Europese energiekorf tegen 2020 een aandeel van 20% hernieuwbare energiebronnen moet bevatten en dat het Europese verbruik van primaire energie tegen dat jaar met 20% naar beneden moet. Een van de beoogde doelstellingen is om in vergelijking met 1990 tegen 2020 een daling met 20% (of zelfs van 30% voor de ontwikkelde landen) van de uitstoot van broeikasgassen te verwezenlijken.

¹⁵ DGFL du 7 mai 2004; DGW du 19 avril 2007 et O. du 7 juin 2007.

¹⁶ Cfr. <http://www.euractiv.com/Article?tcaturi=tcu:28-143288-16&type=LinksDossier> (15-12-2007)

¹⁷ Cf. <http://www.euractiv.com/fr/energie/paquet-energie-changement-climatique/article-160986> (05-12-2007).

De verschillende "milieu"-richtlijnen versterken onder andere de opdracht tot openbaardienstverlening van de verdelers en de leveranciers voor wat schone energie, hernieuwbare energie en maatregelen voor energiebesparingen betreft.

II- Sociale maatregelen

De richtlijnen met betrekking tot de vrijmaking van de energiemarkt versterken de sociale en milieuaspecten van de openbaredienstverplichtingen. Op sociaal niveau behoren de meeste van deze aspecten tot de bevoegdheden van de Gewesten.

Onder andere de federale overheid beschikt over bevoegdheden om de maximumprijzen van gas en elektriciteit te bepalen, waaronder de sociale maximumprijs (ook wel het sociaal tarief genoemd). De minister die bevoegd is voor economie bepaalt het maximumtarief van de petroleumproducten.

De herhaalde en aanzienlijke verhogingen van de energieprijzen, in combinatie met de wetwijzigingen die te maken hebben met de openstelling van de gas- en elektriciteitsmarkt, leiden tot frequente wijzigingen van de wetgeving op dit gebied. In het onderstaande overzicht van de wettelijke bepalingen op federaal en gewestelijk niveau zullen wij daarom alleen de actuele maatregelen belichten, ongeacht of deze reeds al dan niet worden toegepast, zonder de ontstaansgeschiedenis en de evolutie ervan te schetsen. Voorliggend dossier dient dus regelmatig te worden bijgewerkt.

De onderstaande tekst behandelt de sociale maatregelen die door de verschillende overheden werden goedgekeurd, in een doorlopende tekst. De vergelijkbare elementen worden in het volgende hoofdstuk meer schematisch voorgesteld.

1) Op federaal niveau

1.a) Inzake gas en elektriciteit

Sociale maximumprijzen of specifieke sociale tarieven

"Gelet op het advies van de commissie en het overleg met de gewesten kan de federale minister die bevoegd is voor economie na overleg in de Ministerraad de maximale kWh-prijzen bepalen die in het hele grondgebied geldig zijn voor de levering van aardgas en elektriciteit aan residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie." (W. 20/03/2003 – Art. 4 ; W. 29/04/1999 – Art. 20)

Behoren tot de categorie *"residentiële beschermde klanten met een laag inkomen of in een kwetsbare situatie"*¹⁸:

- A) Elke abonnee-eindklant die kan bewijzen dat hijzelf of elke andere persoon die onder hetzelfde dak leeft, geniet van een beslissing tot toekenning van:
1. het leefloon ;
 2. het gewaarborgd inkomen voor bejaarden ;
 3. een tegemoetkoming aan gehandicapten ingevolge een blijvende arbeidsongeschiktheid of een invaliditeit van ten minste 65 % ;
 4. een inkomensvervangende tegemoetkoming aan gehandicapten ;
 5. een integratietegemoetkoming aan gehandicapten (categorieën II, III, IV) ;
 6. een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden ;
 7. een tegemoetkoming voor hulp van derden ;

¹⁸ Cf. MB. 30/03/2007 – Art.2.

8. een financiële sociale steun verstrekt door een OCMW aan een persoon die is ingeschreven in het vreemdelingenregister met een machtiging tot verblijf voor onbepaalde tijd en die omwille van zijn nationaliteit niet kan beschouwd worden als een gerechtigde op maatschappelijke integratie.
- B) Door gelijkstelling met de categorieën 2, 3, 4, 5, 6 en 7 van punt A, de persoon die een tegemoetkoming geniet die hem wordt toegekend door het OCMW in afwachting van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden, een tegemoetkoming aan gehandicapten of een tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden.
- C) Het sociaal tarief is van toepassing op huurders die in een appartementsgebouw wonen waarvan de verwarming met aardgas door een collectieve installatie wordt verzekerd, wanneer deze woningen door een woningbouwmaatschappij voor sociale doeleinden te huur worden aangeboden.

Het sociaal tarief is niet van toepassing op een tweede verblijf, op de gemeenschappelijke delen van appartementsgebouwen, op professionele klanten, op occasionele klanten en tijdelijke aansluitingen.

De ministeriële besluiten van 30 maart 2007 bepalen een nieuwe berekeningsmethode van het sociaal tarief, aangepast aan de realiteit van de geliberaliseerde markt. Het stemt vandaag de dag overeen met het laagste commerciële tarief, die van kracht is in de Belgische zone met het laagste distributienettarief, rekening houdend met de promoties van toepassing op het hele grondgebied. Deze tarieven worden elk semester gewijzigd door ministeriële besluiten.

De leveranciers zijn verplicht om dit tarief toe te passen op elke klant die aan de bovenstaande criteria beantwoordt, tenzij hij per aangetekende brief zijn voorkeur voor een commerciële tariefformule laat blijken.

Het principe van de automatische toekenning van het sociaal tarief staat bepaald in de programmawet van 27 april 2007. Artikel 5 ervan bepaalt dat "*De FOD Economie is gelast te zorgen voor de automatische toepassing van de maximumprijzen voor de levering van elektriciteit en aardgas aan beschermde residentiële afnemers met een laag inkomen of in een onzekere situatie*". De FOD zal hiervoor gebruik kunnen maken van bepaalde gegevens van de kruispuntbank van de sociale zekerheid. De leveranciers en DNB's dienen anderzijds aan de FOD alle nuttige informatie betreffende hun klanten door te geven, met name hun naam, hun EAN-code en adres, alsook de vervaldatum van hun leveringscontract (voor wat de commerciële leveranciers betreft).

De gegevens worden automatisch verwerkt. De klanten op wie automatisch een positieve beslissing van toekenning van het sociaal tarief van toepassing is, worden per brief op de hoogte gebracht. Attesten blijven echter ook een geldig systeem. De personen die op het ogenblik van de automatisering het sociaal tarief genieten en voor wie de automatische beslissing negatief zou zijn, kunnen binnen 30 dagen na de beslissing aan hun leverancier een attest doen toekomen waaruit blijkt dat zij aan de toekenningscriteria voldoen. Klanten die weigeren om hun gegevens te laten verwerken, moeten dit aan hun leverancier betekenen. Zij kunnen altijd een attest indienen om ondanks alles het sociaal tarief te ontvangen, als zij er recht op hebben.

Volgens artikel 12 van dezelfde wet komt het de Koning toe om de datum te bepalen waarop dit systeem in voege treedt. Op dit ogenblik is dit nog niet het geval.

Deze nieuwe berekening van het sociaal tarief en de automatische toekennig ervan remediëren twee tekortkomingen in het systeem. Tot voor kort was de berekening van het sociaal tarief niet aangepast aan de vrije markt. Daardoor betaalden beschermde residentiële klanten die reeds geliberaliseerd waren in veel gevallen een tarief dat hoger lag dan niet-beschermde klanten¹⁹. Bovendien genoot door een gebrek aan automatische toekenning ongeveer één derde van de rechthebbenden niet het specifieke tarief.

Begeleiding en financiële sociale steun

Door de wet van 4 september 2002 hebben de OCMW's tot taak om:

" 1) de noodzakelijke ondersteuning en sociale en budgettaire begeleiding te verstrekken aan personen die betalingsmoeilijkheden ondervinden, inzonderheid met hun rekeningen voor gas en elektriciteit. Deze begeleiding ten gunste van cliënten in moeilijkheden behelst:

- de onderhandeling inzake afbetalingsplannen;*
- het opzetten van een budgetbegeleiding;*

2) financiële maatschappelijke steun toe te kennen aan personen waarvan de schuldenlast van die aard is dat zij, ondanks hun persoonlijke inspanningen, hun gas- en elektriciteitsrekeningen niet meer kunnen betalen." (W. 04/09/2002 – Art. 2)

Behalve bij verzet van de klant zal de leverancier *"aan het bevoegd OCMW de lijst van de cliënten met betalingsmoeilijkheden bezorgen teneinde het OCMW toe te laten met hen contact op te nemen." (W. 04/09/2002 – Art. 3)*

Ombudsdienst voor de energie

Artikel 27 van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt creëert, in de schoot van de CREG, *"een ombudsdienst (...) die bevoegd is voor alle geschillen tussen een eindafnemer en een producent, distributeur, leverancier of tussenpersoon."*

Nochtans werd deze ombudsdienst – die 8 jaar geleden werd gecreëerd – er nog altijd niet. Op 16 maart 2007 werd een wet goedgekeurd die artikel 27 van de wet van 29 april 1999 vervangt (die reeds eerder was vervangen door de wet van 20 maart 2003). De dienst wordt heropgericht, maar volgens andere modaliteiten. De ombudsdienst wordt niet langer in de schoot van de CREG opgericht, maar als een autonome dienst met een eigen rechtspersoonlijkheid. Een akkoord tussen de Gewesten en de federale minister biedt de burgers (in de toekomst) de mogelijkheid om hun klachten naar deze ene dienst te sturen, ongeacht onder welke overheid zij ressorteren. In een eerste fase zal de ombudsdienst de vragen en klachten over materies die tot de exclusieve bevoegdheid van de Gewesten behoren doorsturen naar de gewestelijke diensten en zelf de andere vragen en klachten behandelen. Achteraf zal de ombudsdienst volgens de minister ook met gewestelijke ambtenaren bemand worden.

Het toepassingsbesluit van deze wet werd goedgekeurd, maar is tot nu toe geblokkeerd in afwachting van de handtekening van de Koning, waarschijnlijk in afwachting van een regering. Volgens de minister valt dit besluit nochtans onder de lopende zaken.

¹⁹ Een in mei 2005 door Test-Aankoop uitgevoerd onderzoek toonde aan dat in de vrijgemaakte Vlaamse markt het sociaal elektriciteitstarief op 78 geanalyseerde scenario's in 68% van de gevallen (53 scenario's) duurder was dan het laagste tarief van de leverancier. Het artikel is niet langer toegankelijk op de website van Test-Aankoop.

Akkoord over de consumentenbescherming

Onder de vorige regering heeft de minister van Consumentenzaken met de gas- en elektriciteitsleveranciers een akkoord gesloten om een omkadering te geven voor transparantie van de tarieven, de verkooptechnieken, de overstap van een leverancier naar een andere (meer bepaald het bedrag van de schadevergoeding bij opzeg) en de verwerking van klachten. Dit akkoord werd ondertekend in 2005 en werd geherformuleerd met strengere bepalingen in maart 2006. Alle leveranciers die momenteel in België actief zijn hebben deze voorwaarden aanvaard. Dit akkoord moest in de loop van 2007 worden geëvalueerd na de openstelling van de Brusselse en Waalse markt. Tot nu toe hebben wij hierover niets vernomen.

Dit zijn de belangrijkste regels van het akkoord "de consument in de geliberaliseerde elektriciteits- en gasmarkt"²⁰:

- 1- Het nieuwe akkoord legt regels op zodat de vergelijking van de tarieven op berekeningsregels steunt die voor alle leveranciers dezelfde zijn.
- 2- De duur en de opzegtermijnen van het contract moeten op alle facturen vermeld worden.
- 3- Ingeval van een contract van onbepaalde duur met stilzwijgende verlenging²¹ moet de klant op voorhand ingelicht worden over het eindigen van het contract. Zo weet hij op welk moment hij kan veranderen van leverancier zonder administratieve kosten te moeten betalen.
- 4- Ingeval van verkoop buiten het bedrijf (telefonisch of deur aan deur) moet elk contract ondertekend en bevestigd worden in twee verschillende fasen. Na bevestiging beschikt de klant nog over een termijn om van gedachten te veranderen zonder kosten te moeten betalen.
- 5- Een nieuwe leverancier moet het einde van het vorige contract afwachten (of van de opzegtermijn) om het zijne te laten ingaan.
- 6- De vorige leverancier moet een enkele eindfactuur sturen binnen een redelijke termijn na beëindiging van het contract.
- 7- De nieuwe leverancier regelt zelf de praktische en administratieve kwesties gebonden aan de verandering van leverancier. Hieruit mogen geen bijkomende kosten voortvloeien voor zijn nieuwe klant.
- 8- Ingeval van verhuizing wordt het lopende contract automatisch voortgezet op het nieuwe adres.
- 9- De schadevergoeding voor contractbreuk blijft beperkt tot 50 euro als de klant het contract minder dan 6 maanden voor zijn beëindiging opzegt, en tot 75 euro als hij het contract eerder opzegt.
- 10- De leveranciers moeten binnen de vijf werkdagen gevolg geven aan de klachten en vragen van hun klanten. Als een klant een factuur aanvecht, bedraagt de termijn 10 dagen, gedurende dewelke de klant zijn factuur niet moet betalen.

Een gedragscode²² legt de leveranciers een aantal verplichtingen op bij verkoop buiten de onderneming of bij verkoop op afstand. Ze vult het akkoord aan en maakt er integraal deel van uit. Het akkoord en de code bevatten nuttige bepalingen, maar ze zijn juridisch niet bindend.

²⁰ http://mineco.fgov.be/energy/electricity/accord_electricity_nl.pdf (05-12-2007).

²¹ Dit betekent dat als de klant niet uitdrukkelijk zegt dat hij het contract wenst op te zeggen bij de beëindiging ervan, het contract voor dezelfde duur wordt voortgezet.

²² <http://www.vreg.be/vreg/documenten/gedragscodenieuw.pdf> (05-12-2007).

1. b) Inzake stookolie

De stookoliemarkt is vrij en niet gereguleerd. De klant kiest er vrij zijn distributeur. Het bestaan van sociale maatregelen hangt af van de samenwerking met de sector en beantwoordt niet aan een openbardienstverplichting.

Sociaal Stookoliefonds

Het Sociaal Stookoliefonds is een uitvoerend initiatief van de overheid, de OCMW's en de petroleumsector. Het wordt gespijsd door een solidariteitsbijdrage op alle aardolieproducten die bestemd zijn voor verwarming (stookolie voor verwarming en propaangas in bulk). Het kent aan "verbruikers met een laag inkomen" financiële steun toe, zodat zij hun stookolie kunnen betalen.

"Elke verbruiker met een laag inkomen die een in aanmerking komende brandstof²³ gebruikt kan een verwarmingstoelage genieten onder de voorwaarden bepaald door dit hoofdstuk. De OCMW's hebben de taak de verwarmingstoelage toe te kennen. Deze toelage kan enkel worden toegekend voor de leveringen van een in aanmerking komende brandstof tijdens de periode van 1 september tot en met 30 april." (W. 27/12/2004 – Art. 204, gewijzigd door W. 20/07/2005 – Art. 84)

De categorie "verbruiker met een laag inkomen" omvat:

1) De personen die een verhoogde tegemoetkoming genieten van de ziekte- en invaliditeitsverzekering, dat wil zeggen personen die tot één van volgende categorieën behoren:

- WIGW (Weduwe, Invalide, Gepensioneerde, Wees);
- Gehandicapte kinderen met een verhoogde kinderbijslag;
- Langdurige werklozen (sinds meer dan een jaar), die ouder zijn dan 50 jaar;
- Wie het gewaarborgd inkomen voor bejaarden geniet;
- Wie het leefloon voor maatschappelijke integratie (MI) geniet;
- Wie steun ontvangt die overeenstemt met het leefloon voor MI

EN wiens jaarlijks bruto-inkomen van het gezin het bedrag van 13.512,18 euro niet overschrijdt, te vermeerderen met 2.501,47 euro per persoon ten laste²⁴.

2) De consumenten wier jaarlijks belastbaar bruto-inkomen van hun huishouden het bedrag van 13.512,18 euro, verhoogd met 2.501,47 euro per persoon ten laste, niet overschrijdt, daarbij rekening houdend met hun onroerend patrimonium (totaal kadastraal inkomen – met uitzondering van het kadastrale inkomen van onroerende goederen die dienen als individuele of gezinswoning – vermenigvuldigd met drie).

3) De personen die een collectieve schuldregeling of een schuldbemiddeling genieten, indien het OCMW door middel van een sociaal onderzoek bevestigt dat deze personen inderdaad niet het hoofd kunnen bieden aan de betaling van hun verwarmingshoofd.

²³ Met name huisbrandolie, verwarmingspetroleum en bulkpropaangas, die uitsluitend voor verwarmingsdoeleinden gebruikt worden.

²⁴ Een persoon ten laste is iemand die over een netto-jaarinkomen beschikt van minder dan 2.540 euro, met uitsluiting van de gezinsbijslag en het onderhoudsgeld voor kinderen die onder hetzelfde dak wonen. De vermelde bedragen gelden op 1 januari 2006. Ze zijn geïndexeerd.

De toelage is progressief en gelinkt aan de prijs van de verwarming: hoe hoger die prijs, hoe groter de tegemoetkoming. Op dit ogenblik betaalt het fonds als de prijs van de brandstof hoger is dan 0,49 euro/liter. De tegemoetkomingsdrempels van het fonds worden elk jaar op de 1^e stookdag berekend op basis van de maximumprijzen van de voorbije 5 jaar²⁵. Volgens de laatste bepalingen betaalt het fonds maximaal voor 1.500 liter en maximaal 195 euro per gezin en per verwarmingsperiode.

De toelage kan als volgt worden voorgesteld:

Gefactureerde prijs/liter	Toelage per liter	Maximale toelage
Van 0.49 tot 0.515	3 cent	45 euro
Van 0.515 tot 0.54	5 cent	75 euro
Van 0.54 tot 0.565	7 cent	105 euro
Van 0.565 tot 0.59	8 cent	120 euro
Van 0.59 tot 0.615	9 cent	135 euro
Van 0.615 tot 0.64	10 cent	150 euro
Van 0.64 tot 0.665	11 cent	165 euro
Van 0.665 tot 0.69	12 cent	180 euro
Vanaf 0,69	13 cent	195 euro

Personen die zich met huisbrandolie aan de pomp of verwarmingspetroleum aan de pomp verwarmen, hebben recht op een forfaitaire toelage van 100 euro per jaar, zodra de gefactureerde prijs het bedrag van de eerste tegemoetkomingsdrempel overstijgt.

De begunstigden van een toelage moeten bij het OCMW van hun hoofdverblijfplaats een verzoek indienen binnen 60 dagen na de levering van de brandstof.

Verwarmingstoelage

Bij het begin van de winter van 2005 had de regering de beslissing genomen om een verwarmingstoelage toe te kennen aan alle particulieren die zich met stookolie verwarmen, zonder voorwaarde. Deze maatregel nam de vorm aan van een staatstoelage van 17,35% van het totaal van de facturen voor leveringen tussen 1 juni en 31 december 2005, waarbij dit percentage overeenstemt met de aftrek van de BTW. Voor de begunstigden van een tegemoetkoming van het Sociaal Stookkoliefonds werden beide steunmaatregelen gecumuleerd. Om geen onevenwicht te creëren met particulieren die zich op een andere manier verwarmen, heeft de regering het volgende jaar een forfaitaire korting van 44 euro toegekend aan gezinnen die zich met gas verwarmen. Voor personen die voor gas recht hebben op het sociaal tarief, werd de tegemoetkoming opgetrokken tot 80 euro. Deze maatregelen maken het voorwerp uit van de wet van 9 januari 2007 houdende toekenning van een toelage voor het aanschaffen van huisbrandolie, van propaangas in bulk, van lamppetroleum en van aardgas bestemd voor de verwarming van een privé-woning. De minister van Sociale Integratie had een gelijkaardige maatregel voor elektriciteit aangekondigd, maar deze is er niet gekomen.

Deze eenmalige maatregel werd niet hernieuwd.

²⁵ Cf. KB. 10/08/2005 – Art.1.

Spreiding van betaling

De spreiding van betaling is van toepassing op thuisleveringen van een grote hoeveelheid stookolie. Terwijl de gas- en elektriciteitsfacturen over een volledig jaar worden gespreid, dient de volledige stookoliefactuur immers bij de levering te worden betaald en dit is financieel zeer zwaar voor personen die zich met stookolie verwarmen.

Inzake spreiding van betaling is er echter jarenlang weinig medewerking van de petroleumsector geweest. In september 2006 heeft de regering echter een akkoord van deze sector en van de distributeurs verkregen.

Het Koninklijk besluit van 5 oktober 2006 organiseert deze betaling in termijnen door er minimale voorwaarden voor te voorzien²⁶. Distributeurs die dit wensen, kunnen zich inschrijven op de website van de FOD Economie, Middenstand en Energie. Zodoende verbinden ze zich ertoe om aan hun klanten voor te stellen om een voorschot van maximum 25 % te betalen van het totale factuurbedrag op het moment van de levering, waarna de rest wordt gespreid over maandelijkse aflossingen²⁷; en dit onder twee voorwaarden:

- Ze mogen maximum 2000 liter bestellen²⁸;
- Ze moeten de laatste drie betalingen correct hebben gedaan of ze moeten voor de eerste keer stookolie geleverd krijgen.

Er zijn momenteel 55 distributeurs ingeschreven op de lijst die op de website van de FOD Economie, KMO en Energie staat²⁹.

2) Op gewestelijk niveau

De gewesten zijn bevoegd voor de meeste openbaredienstverplichtingen (ODV's) die worden opgelegd aan de BDN's en de leveranciers. De geldende sociale maatregelen zijn dus in de drie gewesten verschillend, ondanks een aantal overeenkomsten. De verschillende maatregelen worden eerst per gewest voorgesteld en vervolgens samengevat in een overzichtstabel.

2.a) Vlaams Gewest

Openbaredienstverplichtingen

Het decreet van 17 juli 2000 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en het decreet van 6 juli 2001 betreffende de organisatie van de gasmarkt vermelden verschillende openbaredienstverplichtingen met sociaal karakter. Ze zijn voor beide markten gelijklopend, met uitzondering van de volgende bepaling die specifiek is voor de elektriciteitsmarkt:

Art. 18bis (ingevoegd door het Decreet van 4 juli 2003 – art. 5) : *“Elke netbeheerder neemt de nodige maatregelen opdat elke op zijn distributienet aangesloten huishoudelijke afnemer,*

²⁶ Koninklijk besluit van 5 oktober 2006 tot wijziging van het koninklijk besluit van 20 januari 2006 houdende de minimumvoorwaarden van contracten tot levering van huisbrandolie met spreiding van betaling aangeboden door geregistreerde handelaren, *Belgisch Staatsblad*, 27 oktober 2006.

²⁷ Voor bestellingen van meer dan 2000 liter of wanneer de klant niet betrouwbaar wordt geacht of wanneer de handelaar hem niet kent, mag het voorschot 50 % van de totaalsom van de factuur bedragen.

²⁸ Dat is het geval bij de meeste gezinnen.

²⁹ Disponible à l'adresse suivante :

http://mineco.fgov.be/energy/non_renewable_energy/petroleum/brandstofhandelaarslijstf_nl.asp (05-12-2007).

per kalenderjaar een hoeveelheid elektriciteit gratis ontvangt, en vervoert deze elektriciteit gratis.”

Wat de andere verplichtingen betreft citeren we het Elektriciteitsdecreet:

Art. 19.: *“De Vlaamse regering kan, na advies van de reguleringsinstantie:*

1° de netbeheerders supplementaire openbardienstverplichtingen opleggen (verv. decr. 4 juli 2003, art. 6, I: 1 juli 2003) die betrekking kunnen hebben op:

(...)

c) de ononderbroken levering van een minimale hoeveelheid elektriciteit ingeval van niet-betaling van de elektriciteitsfactuur en de verzekerde bevoorrading van de afnemers ingeval de houder van een leveringsvergunning zijn verplichtingen niet nakomt;

(...)

e) maatregelen van sociale aard;

(...).

2° de houders van een leveringsvergunning openbardienstverplichtingen opleggen die betrekking kunnen hebben op:

a) maatregelen van sociale aard;

(...).”

Gratis elektriciteit

Elk Vlaams gezin heeft – enkel in de woning waar het gedomicilieerd is – recht op een bepaalde hoeveelheid gratis elektriciteit per jaar. De hoeveelheid gratis elektriciteit is gelijk aan 100 kWh per huishouden + 100 kWh per gezinslid. Het aantal personen dat in rekening wordt genomen om de hoeveelheid elektriciteit voor het lopende jaar te bepalen hangt af van het aantal personen dat op 1 januari van dit jaar gedomicilieerd is op het betrokken adres. Latere wijzigingen worden pas in het volgende jaar in rekening gebracht. (DVL.R. 17/07/2000 – Art. 18bis).

Een alleenstaande heeft dus recht op 200 kWh gratis elektriciteit: 100 voor zijn "gezin" en 100 als enige persoon van dit huishouden. Een gezin samengesteld uit 2 ouders en 3 kinderen zal 600 kWh ontvangen: 100 voor het huishouden en 5 x 100 voor de vijf gezinsleden.

De gratis hoeveelheid elektriciteit kan het verbruik van het gezin tijdens de daguren niet overschrijden. Een gezin dat recht zou hebben op 300 kWh, maar slechts 200 kWh verbruikt tijdens de daguren, zal maar 200 kWh ontvangen, ongeacht zijn nachtverbruik.

De gratis kWh wordt afgetrokken van de jaarlijkse eindfactuur. Het aantal kWh wordt vermenigvuldigd met de maximumprijs van de elektriciteit op 1 januari van het jaar waarin de afrekeningsfactuur wordt ontvangen. De maximumprijs wordt elk jaar vastgelegd door de federale minister van Economie. Het berekende bedrag wordt afgetrokken van de factuur. (BVL.R. 14/11/2003 – Art. 2)

Wat met de rechthebbenden op het sociaal tarief ?

Via het (federaal) sociaal tarief ontvangen de rechthebbenden 500 kWh gratis elektriciteit, ongeacht de grootte van het gezin. Men ontvangt van het Vlaamse Gewest geen gratis elektriciteit tenzij de hoeveelheid waarop men volgens deze regelgeving recht heeft hoger is dan 500 kWh. De rechthebbenden op het sociaal tarief ontvangen dus geen twee maal gratis

elektriciteit, maar wel de grootste hoeveelheid waarop ze recht hebben op basis van de twee systemen. (BVL.R. 14/11/2003 – Art. 3)

Dus een gezin dat recht heeft op 600 kWh gratis elektriciteit op basis van de Vlaamse regelgeving zal 500 kWh via het sociaal tarief ontvangen en de resterende 100 kWh van het Gewest. Het Gewest verleent dus enkel een toelage voor de hoeveelheid kWh boven de 500 kWh die verbonden is aan het sociaal tarief.

Procedure bij wanbetaling

“Elke abonnee heeft recht op een minimale en ononderbroken levering van elektriciteit, gas en water voor huishoudelijk gebruik om, volgens de geldende levensstandaard, menswaardig te kunnen leven.” (BVL.R. 20/12/1996 – art. 3)

De minimumlevering van elektriciteit, gas en water is in de eerste plaats een sociale maatregel, bedoeld voor klanten met betalingsachterstal. Maar de andere klanten kunnen ook vragen om enkel de minimumlevering van elektriciteit te krijgen. *“Iedere abonnee kan de distributeur schriftelijk vragen de levering van elektriciteit, gas en water voor huishoudelijk gebruik te beperken tot de minimale hoeveelheid zoals vastgesteld door de Vlaamse regering.”* (DVL.R. 20/12/1996 – art. 5)

Sinds februari 2007 is de plaatsing van de budgetmeter of de stroombegrenzer, en het uitschakelen ervan, gratis voor iedereen, zowel beschermde als niet-beschermde klanten (BVL.R. 22/12/06 – art. 3).

De procedure bij wanbetaling is dezelfde bij gas als bij elektriciteit, op één belangrijke uitzondering na: het “gasbesluit” is nog niet in voege wat de budgetmeters betreft, aangezien deze nog niet bestaan voor gas. Anderzijds, als deze budgetmeters wel beschikbaar zullen zijn, zullen ze geen vermogenbegrenzer bevatten omwille van technische en veiligheidsredenen.

De procedures zijn geregeld via het Besluit van de Vlaamse regering van 31 januari 2003 met betrekking tot de elektriciteitsmarkt en via het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juni 2003 met betrekking tot de gasmarkt, en het Besluit van de Vlaamse regering van 22 december 2006 (dat een aantal wijzigingen ten aanzien van de twee vorige besluiten invoert). De procedures bestaan uit het volgende:

- 1) In het geval van niet-betaling op de vervaldag van de factuur stuurt de leverancier een herinneringsbrief die onder andere vermeldt welke de risico's zijn bij wanbetaling, de mogelijkheid tot het opmaken van een afbetalingsplan met de leverancier, met het OCMW of met een erkende instelling van schuldbemiddeling.
- 2) Als de betaling niet gebeurd is binnen 15 dagen na de ontvangst van de herinneringsbrief (er worden 3 dagen gerekend voor de verzending van de brief), stuurt de leverancier de klant een ingebrekestelling, waarbij de mogelijkheden vermeld in punt 1 in deze brief worden herhaald.
- 3) Indien in de volgende 15 dagen de klant noch de factuur heeft betaald, noch zijn leverancier heeft gecontacteerd met betrekking tot een plan dat hij wil volgen om aan de factuur te kunnen voldoen, of indien de klant – na een betalingsplan geaccepteerd te hebben – zijn engagementen niet nakomt, dan kan de leverancier beslissen om het leveringscontract op te zeggen mits een opzegperiode van 1 maand in acht te nemen.

- 4) Als de leverancier het contract opzegt, dan kan de klant een nieuwe leverancier zoeken. Als de klant er echter geen vindt, dan wordt de netbeheerder zijn leverancier. Voor elektriciteit biedt de netbeheerder de klant de keuze tussen de levering van elektriciteit via een budgetmeter of de minimale levering van elektriciteit op 10 ampère via een stroombegrenzer. In het geval van beschermde klanten gebeurt de elektriciteitslevering verplicht via een budgetmeter. De schulden ten aanzien van de vorige leverancier blijven behouden.

In Vlaanderen is de elektriciteitsbudgetmeter altijd voorzien van een stroombegrenzer. De elektriciteitsbudgetmeter is voorzien van een hulpkrediet van 50 kWh, deze voor gas (theoretisch) van 250 kWh, tegen het sociaal tarief. Deze hulpkredieten zijn beschikbaar als de klant niet op tijd zijn kaart heeft herladen.

In het geval van elektriciteit, wanneer de klant zijn kaart niet herladen heeft vooraleer zowel zijn individueel krediet als het hulpkrediet zijn opgebruikt, dan kan hij gebruik maken van 10 ampère, de minimale levering. Het hulpkrediet en de minimale levering zijn niet gratis. Bij herlading van de kaart wordt maximaal 35% van het opgeladen bedrag besteed aan de betaling van deze reeds gebruikte elektriciteit. In overleg met het OCMW of de instelling voor schuldbemiddeling kan dit percentage verminderd worden, afhankelijk van de financiële situatie van de klant.

Dit systeem garandeert normaal gezien dat er geen enkele afsluiting gebeurt, ook niet bij mensen met betalingsachterstal, aangezien de toegang tot 10 ampère niet beperkt is in de tijd.

Als momenteel - bij afwezigheid van een budgetmeter voor gas - de klant niet reageert op de ingebrekestelling door zijn leverancier, wordt de netbeheerder zijn leverancier. Deze is verplicht gas aan de klant te blijven leveren, voor zover de lokale adviescommissie (LAC) oordeelt dat de klant daadwerkelijk te kampen heeft met financiële problemen, zoals hieronder uitgelegd.

De decreten voorzien drie gevallen waarin een afsluiting mogelijk is:

"De netbeheerder kan de huishoudelijke afnemer enkel afsluiten in de volgende gevallen :

1° bij een onmiddellijke bedreiging voor de veiligheid, zolang die toestand duurt;

2° bij fraude van de huishoudelijke afnemer, na een overeenkomstig gemotiveerd advies van de lokale adviescommissie;

3° bij klaarblijkelijke onwil van de huishoudelijke afnemer, als de netbeheerder geen normale toegang heeft tot de woning of de budgetmeter en na een overeenkomstig gemotiveerd advies van de lokale adviescommissie." (BVL 31/01/2003 – Art. 19). In deze gevallen kan de afsluiting van gas en elektriciteit niet gebeuren tussen 1 december en 1 maart (BVL 22/12/06 – art. 5).

De "klaarblijkelijke onwil" wordt omschreven als *"de omstandigheid dat de huishoudelijke afnemer de nodige financiële middelen heeft om zijn elektriciteitsfactuur tijdig te betalen, maar dat hij dat, vanwege redenen die aan hem kunnen worden toegeschreven, niet doet of niet heeft gedaan"*. (BVL 31/01/2003 – Art. 1) Concreet: als de klant zijn (elektriciteits)budgetmeter niet oplaadt of zijn schulden niet afbetaalt (met betrekking tot gas), dan doet de lokale adviescommissie een uitspraak betreffende de mogelijkheid van de klant om zijn energie te betalen. In het geval van elektriciteit, als het LAC oordeelt dat men de mogelijkheid heeft om te betalen, dan zal de netbeheerder de minimale levering van elektriciteit opschorten. Indien niet, dan behoudt de klant de 10 ampère. Bij opschorting van

de 10 ampère “kan” de klant zijn kaart heropladen en normaal gebruik maken van elektriciteit. In het geval van gas, als het LAC oordeelt dat de klant over voldoende financiële mogelijkheden beschikt dan zal de netbeheerder de gaslevering stopzetten. Indien niet, dan kan de klant gebruik blijven maken van gas.

Wat elektriciteit betreft, heeft de klant er belang bij de netbeheerder binnen te laten in zijn woning voor de installatie van de budgetmeter. Doet hij dat niet, dan kan de netbeheerder beslissen om de levering stop te zetten, na advies van het LAC.

Lokale Adviescommissie

(BVLR 16/09/1997)

De lokale adviescommissie grijpt in een aantal gevallen in:

1. Ofwel om te beslissen tot een afsluiting bij een klant. Het advies van de commissie is verplicht behalve bij afsluitingen om veiligheidsredenen.
2. Ofwel om te beslissen tot een heraansluiting van de klant, na een afsluiting, als er geen minnelijke schikking is tussen de klant en de netbeheerder.

De lokale adviescommissie telt drie of vier leden:

- De hoofdmaatschappelijk assistent(e) van het OCMW of zijn/haar afgevaardigde.
- Een lid van de Raad voor Maatschappelijk Welzijn.
- Een vertegenwoordiger van de netbeheerder.
- Een vertegenwoordiger van de erkende instelling voor schuldbemiddeling, wanneer de klant daarop een beroep heeft gedaan.

De klant wordt steeds uitgenodigd. Hij/zij kan zich laten vergezellen of vertegenwoordigen door een persoon naar keuze. De adviezen van de commissie worden in consensus genomen. Indien de commissie geen akkoord vindt, is de beslissing steeds in het voordeel van de klant.

Beschermde klanten

(BVLR 31/01/2003 – Art. 1 en BVLR 20/06/2003)

In het kader van de beschreven procedure genieten de beschermde klanten van een aantal voordelen:

- De leverancier kan geen kosten aanrekenen met betrekking tot het versturen van de herinneringsbrief of de ingebrekestelling.
- Derden, bijvoorbeeld budgetbegeleiders en –bemiddelaars, kunnen een gratis kopie krijgen van het dossier van de klant (factuur).
- Terwijl de meterstand normaal gezien slechts om de twee jaar ter plaatse wordt opgenomen, kunnen beschermde klanten vragen dat deze jaarlijks wordt opgenomen, om te kunnen beschikken over een juistere factuur.
- Indien het zonder buitensporige kosten technisch mogelijk is, kunnen de beschermde klanten vragen de budgetmeter naar een toegankelijker plaats te verplaatsen, om beter hun verbruik te kunnen nagaan.

Opgelet: het statuut van beschermde klant in Vlaanderen is niet helemaal hetzelfde als dat van de “residentiële beschermde klanten” op federaal niveau. In Vlaanderen komen volgende personen in aanmerking voor de categorie van beschermde klanten:

- de “residentiële beschermde klanten” (op het federale niveau);
- de personen die een verhoogde tegemoetkoming van de mutualiteit ontvangen;
- de personen in collectieve schuldenregeling;
- de personen in budgetbegeleiding van een OCMW.

Om te worden erkend als beschermde klant dient men een bewijs te kunnen voorleggen.

2.b) In het Waalse Gewest

De Waalse gas- en elektriciteitsmarkten worden respectievelijk georganiseerd door het decreet van 12 april 2001 en van 19 december 2002. Twee besluiten inzake « openbaredienstverplichtingen » (ODV), het ene voor gas en het andere voor elektriciteit, werden aangenomen op 30 maart 2006 en daarna nauwkeuriger geformuleerd en gewijzigd door het besluit van 6 december 2006. Deze besluiten heffen de voorgaande besluiten op die dateren van 2003.

De laatste maanden hebben de besluiten dus tal van wijzigingen ondergaan en het ziet er naar uit dat er nog aanvullende veranderingen zullen komen om rekening te houden met de realiteit op het terrein.

Openbaredienstverplichtingen

« Volgens het advies van de CWaPE (Commission Walonne Pour l’Energie = Waalse Energiecommissie), legt de Waalse regering duidelijk gedefinieerde, transparante, niet-discriminerende en controleerbare openbaredienstverplichtingen op:

1° aan de beheerders van distributienetwerken, namelijk:

(...)

b) op sociaal vlak, waaronder de aansluitingsverplichting, de maatregel die moet worden genomen wanneer een eindafnemer zijn leverancier niet betaalt, de verplichting om bij een beschermde afnemer die niet kan betalen een budgetmeter met een vermogenbegrenzer te plaatsen, evenals het aan beschermde klanten leveren van elektriciteit tegen een sociaal tarief;

(...)

2° aan leveranciers en tussenpersonen, onder andere :

(...)

c) op sociaal vlak, namelijk de minimale elektriciteitslevering³⁰ en de verplichting om elke residentiële klant die hierom verzoekt, als klant te aanvaarden tegen niet-discriminerende voorwaarden;

(...). » (BWR.12/04/2001 – Art. 34)

Meer in het bijzonder is een leverancier verplicht om binnen de tien werkdagen te antwoorden op een leveringsaanvraag van een klant (Besluit van de Waalse Regering: BWR 30/03/2006 – Art. 3). De BDN van zijn kant, is verplicht om binnen een termijn van 8 werkdagen³¹ de meterstanden te geven die een leverancier nodig heeft om zijn offerte aan de klant over te maken (BWR 30/03/2006 – Art. 19; Art. 20 voor gas).

³⁰ Als het parlement de standpunten van de regering deelt, zal deze verplichting uit het decreet verdwijnen.

³¹ In een overgangsfase is deze termijn voor het jaar 2007 uitgebreid tot 16 dagen.

Nochtans kan een leverancier « *in zijn contractvoorstel rekening houden met de risico's die hij loopt ingeval er aan een klant die met hem een contract wenst aan te gaan, buitengewone risico's verbonden zijn* » (BWR 30/03/2006 – Art. 6). Toch « *mag het bestaan, de plaatsing of de activering van een budgetmeter in geen enkel geval een reden zijn om de levering stop te zetten, een levering te weigeren, bankgaranties of andere waarborgen op te leggen, of minder gunstige leveringsvoorwaarden te bieden dan de voorwaarden toegepast wanneer er geen budgetmeter aanwezig is* » (BWR 06/12/2006 - Art. 13).

Het begrip buitengewoon risico is niet gedefinieerd, tenzij dan per definitie wanneer het budgetmeters betreft. Nochtans wordt het feit dat de gas- of de elektriciteitstoevoer al eerder bij iemand werd afgesloten, beschouwd als een buitengewoon risico³². Dan kan de leverancier³³ een bankgarantie eisen. Ten slotte wordt de leveringsverplichting helemaal van generlei waarde in een welbepaald geval: “*een leverancier, uitgezonderd een beheerder van een distributienetwerk, is niet verplicht om te leveren aan een beschermde klant die geen akkoord zou hebben afgesloten voor de betaling van de schuld die hij heeft opgelopen door de gegarandeerde minimale levering*”. Deze afwijking geldt niet voor klanten wier schuld betreffende de gewaarborgde minimumlevering werd opgeheven door de Commissie (lokale adviescommissie) ». (BWR 30/03/2006 – Art. 28)

Met uitzondering van dit laatste voorgestelde geval, zijn alle verplichtingen die we hier hebben beschreven, dezelfde voor gas (cfr. BWR. 19/12/2002 – Art. 32-33 en BWR 30/03/2006 – Art. 6, aangevuld door BWR 06/12/2006 – Art. 1er).

Beschermde klanten

(DWR. 12/04/2001 – Art. 33)

In het Waalse Gewest is het statuut van ‘beschermde klant’ belangrijker omdat het meer gevolgen heeft dan in Vlaanderen. Het heeft een aanzienlijke invloed op de procedure die geldt bij niet-betaling van de energiefacturen. Dit statuut verschilt ook van het statuut van ‘residentiële beschermde klant’ op federaal niveau. Behoren tot de categorie van beschermde klanten:

- de beschermde huishoudelijke klanten (in federale zin), met name de gerechtigden op het specifieke sociale tarief,
- de personen die gedeeltelijke of volledige steun ontvangen van de Federale Staat, geregulariseerde vluchtelingen en kandidaat-vluchtelingen die financiële bijstand van het OCMW krijgen. Bij het Waalse statuut worden dus kandidaat-vluchtelingen gevoegd,
- de personen die begunstigde zijn van een beslissing tot een begeleiding van financiële aard door het OCMW,
- de personen die worden begeleid door een erkende schuldbemiddelingsdienst of die het voorwerp uitmaken van een collectieve schuldenregeling.

Om erkend te worden als beschermde klant dienen de klanten een bewijsstuk aan hun

³² Iemand wiens teller om andere redenen dan betalingsproblemen werd afgesloten, loopt dus het risico dat hij/zij dit moet kunnen bewijzen.

³³ Het bedrag van deze waarborg wordt bepaald door de leverancier en stemt meestal overeen met een verbruik van drie tot vier maanden.

leverancier³⁴ te bezorgen. Elke beschermde klant die hiervoor een verzoek heeft ingediend, kan vragen dat zijn BDN aan hem levert in de plaats van een privé-leverancier³⁵, en dit zelfs buiten elke procedure betreffende betalingsproblemen. In dat geval zal hij/zij genieten van een sociaal tarief, zelfs wanneer hij enkel op gewestelijk niveau erkend is als beschermde klant.

Procedures bij wanbetaling

De procedures ingeval van wanbetaling van elektriciteit en de gewaarborgde minimale levering worden georganiseerd door het Besluit van de Waalse regering van 30 maart 2006, gewijzigd door het Besluit van 6 december 2006.

Voorafgaandelijk dient echter te worden gepreciseerd dat er een verschil bestaat tussen de wettekst zoals hij *hieronder* is voorgesteld en de procedures die in werkelijkheid worden toegepast. Momenteel wordt de beschermde klant “gedropt” bij de distributienetbeheerder (BDN) die dus zijn leverancier wordt en dit van zodra de budgetmeter is geplaatst. Deze praktijk is tegenstrijdig met het decreet van 12 april 2001 dat deze “dropping” enkel voorziet vanaf het moment waarop de beschermde klant zijn budgetmeterkaart in een periode van 6 opeenvolgende maanden niet heeft herladen. Op dit punt is de opstelling van de nieuwe besluiten inzake openbardienstverplichtingen conform met het decreet, maar het is ongefundeerd in verhouding tot de praktijken op het terrein en in verhouding tot wat de wil van de regering lijkt te zijn.

Deze procedures zijn als volgt voorzien:

1. Bij wanbetaling op de vervaldatum van de factuur verstuurt de leverancier een herinneringsbrief die onder andere vermeldt welke risico's de klant loopt indien hij niet betaalt en welke mogelijkheden er zijn voor het opstellen van een betalingsplan, hetzij met het OCMW³⁶, hetzij met een erkende dienst voor schuldbemiddeling, evenals de mogelijkheid om de BDN te verzoeken om een budgetmeter te installeren.
2. Als op de vervaldatum die op de herinneringsbrief staat (en die niet minder dan 10 dagen mag zijn) de klant ofwel niet heeft betaald, ofwel geen plaatsing van een budgetmeter³⁷ heeft aangevraagd, of geen betalingsplan met de leverancier heeft overeengekomen of een attest heeft laten opstellen (door zijn OCMW of door zijn erkende dienst voor schuldbemiddeling) dat er onderhandelingen zijn begonnen om een betalingsplan uit te werken, dan zal de leverancier per aangetekende brief een ingebrekestelling naar de klant sturen.
3. Indien de klant in de 15 dagen die volgen na de ingebrekestelling, geen oplossing heeft voorgesteld, dan wordt hij beschouwd als een wanbetaler.
4. In dat geval vraagt de leverancier aan de BDN om binnen een termijn van 30 dagen³⁸, een budgetmeter te plaatsen. Behalve wanneer de klant zich hiertegen

³⁴ Als de automatische toekenning van het ‘beschermde klant’ statuut effectief wordt, dan zal dit uitsluitend zijn voor de categorieën die door de federale overheid worden beschermd, maar niet voor degenen die het Gewest erkent. Deze laatsten zullen nog altijd een bewijs moeten voorleggen aan hun BDN, en dit elk jaar.

³⁵ Bovendien nodigt het Gewest, net zoals de Cwape, dergelijke gezinnen uit om deze stap te zetten.

³⁶ Hierbij dient te worden vermeld dat het niet alleen interessant is om op het OCMW een beroep te doen voor het onderhandelen van een betalingsplan. Het OCMW kan namelijk ook tussenkomen voor de betaling van de facturen.

³⁷ Opgelet, op dat moment moet er voor de plaatsing van de budgetmeter worden betaald (van 250 tot 600 euro, al naargelang de BDN).

³⁸ Het BWR van 23 juni 2006 beschrijft de procedures die de BDN moet toepassen om een budgetmeter te plaatsen.

verzet, geeft de leverancier de gegevens van de klant door aan het OCMW. Op dat moment blijft de niet-beschermde klant bij zijn leverancier terwijl het besluit voorziet dat de beschermde klant erom kan verzoeken dat hij levering van energie van de BDN krijgt. In werkelijkheid wordt hij ambtshalve gedropt.

5. De inning van de schuld kan in geen geval worden afgetrokken van de betalingen met betrekking tot een verbruik voorafgaand aan de plaatsing van de budgetmeter. Zodra de schuld is terugbetaald, kan de klant aan zijn leverancier vragen om het voorafbetalingssysteem gratis uit te schakelen.

Opgelet! Als de klant weigert een afspraak te maken met de BDN voor de plaatsing van een budgetmeter of als de BDN op het afgesproken moment geen toegang krijgt tot de woning, wordt de levering aan de klant opgeschort tot er een budgetmeter is geplaatst en worden zowel de opschortings- als de latere heraansluitingskosten aan de klant gefactureerd. Indien wat aanvankelijk werd beschouwd als een weigering, achteraf volledig buiten de wil van de klant om is gebeurd (wij denken bijvoorbeeld aan een verblijf in het ziekenhuis), dan zal de BDN de levering herstarten en binnen een termijn van 10 dagen een budgetmeter plaatsen, en hierbij alle opschortings- en heraansluitingskosten op zich nemen. Wij vermelden hierbij dat het aan de klant is om een bewijs te leveren, eventueel met het OCMW als tussenpersoon.

We vermelden ook dat deze procedure voor de plaatsing van een budgetmeter op elk moment kan worden onderbroken wanneer de partijen een akkoord bereiken over de betaling van de schuld.

Als de wanbetalende klant reeds over een op non-actief geplaatste budgetmeter beschikte (omdat hij zijn schulden eerder heeft betaald of verhuisd is naar een woning waar al in het verleden een meter is geplaatst), dan hoeft de leverancier enkel nog de BDN te gelasten om de meter te heractiveren binnen een termijn van 15 dagen (en de klant en het OCMW op de hoogte te brengen). Als de klant van meet af aan energielevering krijgt van zijn BDN, dan wordt dezelfde procedure zoals *hierboven omschreven* toegepast (herinneringsbrief, ingebrekestelling, plaatsing van een meter door de BDN).

Gewaarborgde minimale levering voor beschermde klanten

Naast het feit dat het statuut van beschermde klant toegang biedt tot het sociale tarief, laat het tevens toe om te genieten van een duidelijk andere behandeling vanaf de plaatsing van de budgetmeter. Als wanbetalende niet-beschermde klanten geen beroep doen op een schuldbemiddelingsdienst of op een collectieve schuldenregeling (of wanneer ze dit wel hebben gedaan, maar hun statuut niet bij hun leverancier hebben laten erkennen), dan kunnen ze van geen enkele sociale maatregel genieten. Als ze de kaart van hun budgetmeter niet herladen, dan wordt de energielevering stopgezet (na het opgebruiken van een reserve van 12 euro en niet tijdens het weekend). Voor de plaatsing van een budgetmeter wordt aan hen 100 euro gefactureerd.

Voor de beschermde klant wordt de afsluitingsprocedure voortgezet. De budgetmeter, gekoppeld aan een vermogensbegrenzer, wordt geplaatst op kosten van de BDN. Een lege kaart zal dus niet leiden tot een automatische afsluiting, maar zal de vermogensbegrenzer activeren. De klant kan dus doorgaan met energie te verbruiken, maar met een limiet van 1300 Watt. Het OCMW heeft de mogelijkheid om deze limiet op te trekken naar 2600 Watt³⁹, maar het moet dan de helft van de factuur van de klant zelf betalen. Deze gedeeltelijke uitzondering

³⁹ Einde juni 2006 had nog geen enkel OCMW deze mogelijkheid aangewend.

buiten beschouwing gelaten, moet de beschermde klant zijn verbruik betalen, ook al heeft men dit « gewaarborgde minimale leveringen »⁴⁰ genoemd. Wanneer de BDN vaststelt dat er gedurende dertig dagen niet werd herladen, dan moet hij aan de klant vragen om zijn meterstand op te geven en moet hij hem facturen sturen. In theorie, hoewel dit niet in werkelijkheid gebeurt, is het zo dat wanneer de beschermde klant nog altijd energie krijgt van zijn leverancier, de BDN aan de klant moet vragen om de meterstanden te nemen en deze aan de leverancier door te geven⁴¹.

Wanneer de beschermde klant zijn kaart herlaadt, dan wordt 20 % van het geladen bedrag voorzien voor de terugbetaling van de gebruikte minimale levering.

Na zes maanden onbetaald verbruik met een vermogensbegrenzer wordt de klant als herhaaldelijke wanbetaler aangeduid.

6. Zodra de klant als herhaaldelijke wanbetaler is aangeduid, wordt dit door de leverancier gemeld aan de BDN en aan het OCMW. Vanaf dat moment neemt de BDN de levering aan deze klant⁴² op zich. Hij stuurt hem een factuur waarin hij de verschillende mogelijkheden voor steun en het vervolg van de procedure herhaalt.
7. Als de klant op de vervaldatum van de factuur geen akkoord heeft bereikt voor de betaling van de achterstallende voortvloeiende uit de gewaarborgde minimale levering, dan stuurt de BDN hem een ingebrekestelling die hem 15 dagen de tijd geeft om een oplossing te vinden.
8. Als de klant geen oplossing voorstelt of ze niet naleeft, dan kan de BDN een gemotiveerd verzoek richten tot de Commission locale d'avis de coupure (CLAC) (zie Lokale Adviescommissie in Vlaanderen), om de energielevering af te sluiten wegens overduidelijke slechte wil. De CLAC beslist dan:
 - ofwel om de minimale levering te behouden, en de klant te verplichten tot een betalingsplan voor de reeds gebruikte minimale levering. Ze vraagt dan aan het OCMW om te zorgen voor een sociale energiebegeleiding;
 - ofwel om de minimale levering te behouden en de schuld betreffende de reeds gebruikte minimale levering geheel of gedeeltelijk kwijt te schelden wanneer de situatie van de klant bijzonder moeilijk lijkt. Ze vraagt dan aan het OCMW om te zorgen voor een sociale energiebegeleiding. Bovendien dient de BDN bij de Energieafdeling een aanvraag in voor de interventie van het regionale energiefonds, opdat het de kwijtschelding van de schuld op zich zou nemen.
 - Ofwel om de levering te onderbreken voor een periode die door de CLAC wordt bepaald. Om weer energie geleverd te krijgen, zal de klant dan zijn kaart moeten herladen.

Ten slotte mag men tussen 15 november en 15 maart in geen geval de elektriciteit afsluiten bij een beschermde klant (BWR.19/12/2002 – Art.46).

Bijzonderheden inzake gas

⁴⁰ En dit, zelfs als de BDN geen facturen verstuurt (of laat versturen) gedurende lange periodes (soms meer dan een jaar), wat heel regelmatig lijkt te gebeuren en aan de klanten de indruk geeft dat het verbruik gratis is.

⁴¹ Een goede gebruiksaanwijzing van de budgetmeter gekoppeld aan een vermogensbegrenzer is noodzakelijk om de meterstanden op te nemen, en deze is te vinden op de website www.eandis.be

⁴² In dat geval werd de klant eerder al gedropt.

Bij gas wordt de procedure georganiseerd door het besluit van de Waalse Regering van 30 maart 2006, gewijzigd door het besluit van 6 december 2006. Net zoals bij het Vlaamse Gewest verwijst het Waalse besluit naar een budgetmeter – momenteel nog niet operationeel - en naar een procedure die perfect berekend is op basis van de procedure inzake elektriciteit, met uitzondering van een vermogenbegrenzer, die technisch gezien niet in aanmerking kan komen voor gas. Aan niet-beschermde klanten zal voor de plaatsing van de budgetmeter voor gas 150 euro worden gefactureerd, terwijl hij voor beschermde klanten gratis is.

De procedure voor de plaatsing van een budgetmeter is op alle punten dezelfde met uitzondering van het feit dat de BDN (in dit geval komt de realiteit overeen met de tekst) de leverancier wordt van de beschermde klant van zodra hij als wanbetaler wordt beschouwd.

Wanneer de beschermde klant niet meer in staat is om zijn kaart in de winterperiode (van 15 november tot 15 maart) te herladen, dan moet hij de BDN hiervan schriftelijk op de hoogte brengen. De BDN zal dan de Commission locale d'Avis de Coupure (CLAC) bijeenroepen. In afwachting van een beslissing die deze commissie⁴³ neemt, geeft de BDN zonder uitstel leveringskaarten waarvan de bedragen ten laste blijven van de klant tenzij de CLAC later hierover anders beslist. De CLAC vergadert binnen de dertig werkdagen⁴⁴ na het aanhangig maken en ze kan beslissen:

- Om de gaslevering op te schorten (de klant wordt dan binnen de 5 dagen op de hoogte gebracht door de BDN). De beschermde klant moet dan zijn kaart opladen om levering te krijgen;
- Om het niet-opschorten van de levering te bedingen (tijdens de winterperiode) in navolging van een zorgvuldig gedetailleerd terugbetalingsplan van de schulden. Bovendien wordt er bij het OCMW een sociale energiebegeleiding aangevraagd. Als de klant zich er niet toe verbindt om het terugbetalingsplan te volgen of als hij het terugbetalingsplan niet volgt, dan kan de opschorting van de levering effectief gebeuren (en 5 dagen na de brief die dit meldt van kracht worden);
- Om aan het (regionale) energiefonds te vragen om 70 % van de kosten van de door de CLAC toegelaten winterlevering te dragen. Deze zal vooraf het volume evenals de periode bepalen waarin de beschermde klant ervan kan genieten (in de winterperiode). Ze zal ook beslissen wat er zal gebeuren met de verbruiken voorafgaand aan de beslissing. Ze rechtvaardigt haar beslissing op basis van een analyse van de voorgaande verbruiken van de klant (3 jaar).

Bij niet-beschermde klanten die hun kaart niet opladen, wordt net zoals voor elektriciteit de gaslevering afgesneden zonder andere mogelijkheden voor hulp, en dit met inbegrip van de winterperiode.

Een overgangprocedure in afwachting van de budgetmeters voor gas

De procedure die door de besluiten is voorzien, zal pas worden toegepast op het moment dat de budgetmeters voor gas operationeel zijn. Ondertussen heeft het besluit van 30 maart 2006

⁴³ De werking van de CLAC is gedefinieerd in het BWR van 17 juli 2003 en het werd gewijzigd d.m.v. het BWR van 6 december 2006 en het BWR van 25 januari 2007.

⁴⁴ Als er in een maand gemiddeld meer dan 15 zaken per dag aanhangig worden gemaakt, dan kan deze termijn verlengd worden tot vijftig werkdagen.

overgangsmaatregelen voorzien die aanzienlijk afgezwakt zijn door het besluit van 6 december 2006.

Voor niet-beschermde klanten:

1. Zodra de klant wordt beschouwd als wanbetaler, stuurt de leverancier een brief met melding van de termijn waarbinnen hij hetzij zijn factuur moet betalen, hetzij moet bewijzen dat hij het statuut van beschermde klant heeft. Deze termijn bedraagt minimum 30 dagen.
2. Gebeurt dit niet, dan zal de leverancier aan de BDN vragen om de levering van deze klant af te sluiten. Dit mag echter niet gebeuren tijdens de winterperiode (tussen 15 november en 15 maart). Tegen deze beslissing is er geen enkel verhaal mogelijk.

Indien het contract tijdens de winterperiode eindigt, of als de leverancier beslist om het contract op te zeggen en de klant geen nieuwe leverancier vindt, dan moet de BDN aan de klant blijven leveren tot 15 maart. Daarna wordt zijn toevoer afgesloten. Een klant bij wie de levering voor 15 november werd afgesloten, krijgt tijdens de winterperiode geen levering van de BDN.

Voor beschermde klanten die levering van een leverancier krijgen:

1. Zodra de beschermde klant wordt beschouwd als wanbetaler, wordt hij gedropt bij de BDN die dan aan hem levert. De BDN stuurt hem een afrekeningsfactuur (met betrekking tot de verbruiken van de klant vanaf het moment dat hij leveringen van de BDN krijgt) en deze factuur vermeldt:
 - De vervaldatum (die niet minder dan vijftien dagen mag zijn) evenals de gegevens van zijn dienst die bevoegd is voor het uitwerken van een betalingsplan;
 - De mogelijkheid om een beroep te doen op het OCMW of op een erkende schuldbemiddelaar;
 - De procedure die er zal worden gevolgd wanneer de beschermde klant geen oplossing voor de betaling biedt.
2. Indien er op deze vervaldatum geen oplossing is, dan stuurt de BDN een ingebrekestelling.
3. Als er 15 dagen na de ingebrekestelling geen oplossing is gevonden, dan wordt het dossier overgemaakt aan de CLAC.
4. De CLAC kan dan twee beslissingen nemen: de levering opschorten of bepaalde voorwaarden opleggen voor het niet-opschorten van de levering in navolging van een heel nauwkeurig betalingsplan. Deze beslissingen zijn echter niet toepasbaar tijdens de winterperiode.

Voor beschermde klanten die levering van een BDN krijgen:

De BDN schakelt de CLAC in zodra de klant als wanbetaler wordt beschouwd.

Commission Locale d'Avis de Coupure

(CLAC – BWR.19/12/2002 – Art.46 en BWR.17/07/2003, gewijzigd door het BWR van 6 december 2006 en van 25 januari 2007)

De CLAC, één per gemeente, bestaat uit:

- Een vertegenwoordiger aangesteld door de raad voor maatschappelijk welzijn; hij zit de CLAC voor;
- Een vertegenwoordiger die instaat voor de sociale energiebegeleiding in het OCMW;
- Een vertegenwoordiger van de BDN;
- Een vertegenwoordiger van de leverancier die gedurende zes maanden heeft gezorgd voor de gewaarborgde minimale levering van een beschermde klant (op het vlak van elektriciteit), indien hij dit wenst.

Voor het secretariaat van de commissie zorgt een personeelslid van het OCMW dat geen delibererende stem heeft, tenzij wanneer het gaat om de sociaal assistent die belast is met de sociale energiebegeleiding.

Alleen de beschermde klant wordt opgeroepen. Hij kan zich door een persoon naar keuze laten bijstaan of laten vertegenwoordigen.

« De commissie evalueert de sociale en financiële problemen van deze klant en ze oordeelt of de klant een oplossing voor zijn betalingsproblemen heeft gezocht. Op basis van deze analyse neemt de commissie haar beslissing binnen de vijftiendertig dagen na het aanhangig maken. »
(BWR.17/07/2003 – Art.5 aangevuld door BWR 06/12/2006)

De beslissingen worden bij meerderheid genomen. Ingeval van gelijkheid van stemmen, is de stem van de voorzitter doorslaggevend.

Binnen de zeven werkdagen wordt de beslissing bekendgemaakt aan de klant, het OCMW en de BDN. Als de commissie beslist om de gewaarborgde minimale elektriciteitslevering of de levering van gas op te schorten, dan kan deze beslissing enkel vijf dagen na de datum van kennisgeving worden uitgevoerd.

Andere gevallen van afsluitingen:

Opschorting van levering ingeval van bewezen fraude:

De leverancier kan aan de BDN vragen, of de BDN kan zelf beslissen om de levering aan een klant stop te zetten ingeval van bewezen fraude (cf. BWR. 30/03/2006 – Art. 9 en 21 (elektriciteit) Art. 9 en 22 (gas)). Deze beslissing tot opschorting moet niet door de CLAC worden bekrachtigd.

Opzeggen van contract

De leverancier is verplicht om minimum een maand voor elke vorm van opzegging van een contract (BWR 30/03/2006 - Art 10 en 22 (elektriciteit) - Art 10 en 23 (gas)), de BDN op de hoogte te stellen. Op de datum van opzegging en behalve bij uitzonderingen die gelden in de winterperiode, mag de BDN wanneer hij geen kennisgeving van een nieuwe leverancier heeft ontvangen, de levering afsluiten.

Sociale energiebegeleiding

De begeleiding is een maatregel die door het Waalse Gewest is ingevoerd en waarvoor de OCMW's instaan. Deze maatregel moet vooral gezinnen begeleiden opdat ze met eenvoudige middelen energie zouden besparen zonder het levenscomfort aan te tasten. Deze acties zijn ofwel:

- curatief: wanneer de CLAC werd ingeschakeld;
- preventief: om gezinnen die potentieel moeilijkheden zouden krijgen, te helpen om energie beter te gebruiken, om hun verbruik beter te beheersen en ook om de mogelijke oorzaken van de hen overkomen moeilijkheden te vinden en er oplossingen voor te bieden, hetzij individueel, hetzij algemeen. In de eerste twee gevallen is de bedoeling van de interventie dezelfde;
- informatief: om de toegang tot de bestaande financiële steunmaatregelen te vergemakkelijken, zodat er meer bepaald energie-investeringen kunnen gebeuren. In dit verband bestaan er maatregelen om de investeringssteun te prefinancieren, met uitzondering van het ten laste nemen van de materiële investering in de strikte zin van het woord. Het gaat dan om een lening die een gezin in staat stelt om een energie besparende investering te doen.

Deze bepalingen staan vermeld in het Besluit van de Waalse Regering van 4 december 2003 met betrekking tot de sociale energiebegeleiding.

2.c) In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de elektriciteits- en gasmarkten respectievelijk georganiseerd door de ordonnantie van 19 juli 2001 en door de ordonnantie van 1 april 2004. In hun oorspronkelijke versie hielden deze twee ordonnanties geen rekening met de nieuwe realiteiten die door de vrijmaking van deze markten waren ontstaan. Ze zijn sindsdien grondig veranderd door een nieuwe ordonnantie die op 14 december 2006 werd aangenomen en die op 9 januari 2007 in het Staatsblad is verschenen. Bovendien annuleert deze laatste de ordonnantie van 11 juli 1991 over het recht op een minimale elektriciteitslevering en de ordonnantie van 11 maart 1999 die maatregelen bepaalt ter voorkoming van afsluitingen van gastoevoer voor huishoudelijk gebruik.

De nieuwe ordonnantie behoudt de fundamentele opties van de voorgaande wetgevingen, waarbij het gebruik van een vermogenbegrenzer wordt behouden en er geen mogelijkheid voor het gebruik van een budgetmeter bestaat, terwijl de vrederechter nog altijd de enige blijft die mag beslissen over de afsluiting van de energielevering aan een huishoudelijke klant. Toch introduceert ze enkele nieuwe mechanismen en verandert ze er andere, om rekening te houden met de realiteit van de vrijgemaakte markt en om zo een betere bescherming aan de consumenten te bieden.

Openbardienstverplichtingen

Op het gebied van elektriciteit worden de openbardienstverplichtingen gepreciseerd in de ordonnantie van 19 juli 2001.

« De beheerder van het distributienet en de leveranciers zijn elk wat hun aangaat, belast met de volgende openbardienstverplichtingen zoals gedefinieerd in de punten 1 tot 3 hieronder: 1° het ter beschikking stellen van een ononderbroken minimale levering van elektriciteit voor het verbruik van een gezin, tegen de voorwaarden gedefinieerd in Hoofdstuk IVbis; 2° het leveren van elektriciteit aan een specifiek sociaal tarief aan personen en volgens voorwaarden gedefinieerd door de federale wetgeving en in Hoofdstuk IVbis; 3° het bevorderen van een rationeel gebruik van elektriciteit dankzij het verstrekken van informatie, demonstraties en het ter beschikking stellen van uitrustingen, diensten en financiële steun aan gemeenten en andere eindklanten. »

(O.19/07/2001 – Art.24, opgenomen door O.14/12/2006 – Art.42)

De opdrachten van de openbare dienstverlening op de gasmarkt zijn gelijkaardig. Nochtans is punt 3° er vervangen door « *een gratis dienst ter preventie van risico's inzake het gebruik van aardgas, ten gunste van gezinnen die hierom vragen* ». (O.01/04/2004 – Art.18, opgenomen door O.14/12/2006 – Art.89)

Algemene maatregelen ingevoerd door de ordonnantie van 14 december 2006

- De ordonnantie voorziet voor de leveranciers de verplichting om een redelijk voorstel en niet-discriminerend leveringsvoorstel te doen. Toch « *kan de leverancier binnen dezelfde termijn per brief weigeren om een leveringscontract voor te stellen aan één van zijn klanten of voormalige klanten die zijn schulden niet heeft betaald of die zijn betalings- of aanzuiveringsplan niet heeft nageleefd* » (O.19/07/2001 – art.25 ter, opgenomen door O.14/12/2006 – art.47 voor elektriciteit ; O.01/04/2004 – art.20 bis, opgenomen door O.14/12/2006 – art. 94 voor gas).
- Voor de leveranciers bedraagt de duur van een contract met een klant minimaal drie jaar, dit om aan residentiële klanten een bepaalde leveringszekerheid te bieden. Deze laatsten kunnen daarentegen wel hun contract beëindigen en van leverancier veranderen als ze dat wensen, maar ze moeten wel een vooropzegtermijn van twee maanden in acht nemen.
- De ordonnantie voorziet voor de leveranciers de verplichting om hun aanbod transparant te maken. De leveranciers moeten dus zowel in hun aanbod als op hun factuur hun prijs per kWh aanduiden, alles inbegrepen. Zo wordt het mogelijk om een vergelijking te maken tussen de leveranciers onderling en tussen het aanbod en de factuur.
- De leveranciers moeten hun algemene voorwaarden laten goedkeuren door de Brusselse regulator. Ze moeten didactisch, helder en begrijpelijk zijn, en afgestemd zijn op residentiële klanten.
- De beslissing van de rechter is nodig voordat men gas of elektriciteit mag afsluiten, wat vroeger enkel het geval was voor elektriciteit.
- Wat de winterlevering betreft: « *In alle gevallen waarin hij uitspraak doet over de opzegging van een leveringscontract tussen 1 oktober en 31 maart, kan de vrederechter bevelen dat de leverende beheerder van het distributienet ten laste van de klant levert in de hoedanigheid van noodleverancier voor de termijn die er nog rest tot de effectieve opzegging van het contract op 31 maart. Ingeval tussen 1 oktober en 31 maart de menselijke waardigheid wordt aangetast door een gebrek aan levering van elektriciteit [gas], kan het OCMW op elk moment de noodleverancier verplichten om voor een levering ten laste van de klant te zorgen. De Regering kan (...) uitzonderlijk de tijdelijke levering verlengen tot na 31 maart indien dit vereist is door het klimaat.* » (O.19/07/2001 – art.25 octies, opgenomen door O.14/12/2006 – art.47 en O.01/04/2004 – art.20 sexies, opgenomen door O.14/12/2006 – art.94)

Procedures ingeval van niet-betaling

Algemene bepalingen voor alle residentiële verbruikers

De ordonnantie voorziet een opeenvolging van stappen, zowel ten aanzien van de niet-beschermde klanten als van de beschermde klanten. Deze verloopt als volgt: een herinnering, een ingebrekestelling, de plaatsing van een vermogenbegrenzer van 6 ampère (bij elektriciteit), een afbetalingsplan van de schulden, opzegging voor de vrederechter –zowel

voor gas als voor elektriciteit-, einde contract, afsluiting. Deze opeenvolging van stappen verloopt als volgt:

Ingeval van elektriciteit: niet-betaling en minimale levering

Elke klant kan aan zijn leverancier vragen om een vermogenbegrenzer van minimum 1380 Watt te plaatsen. Voor degenen die hierop geen beroep doen, wordt de stroombegrenzer geplaatst ingeval van niet-betaling.

- 1) Als de klant in de 15 dagen die volgen na het verzenden van de herinnering zijn factuur niet heeft betaald, dan kan de leverancier de procedure voor de plaatsing van een vermogenbegrenzer starten. Om dit te doen, stuurt hij een aangetekend schrijven naar de klant waarin hij hem op de hoogte stelt van de komende plaatsing van de begrenzer en van zijn intentie om het OCMW te verwittigen; hiertegen kan de klant zich verzetten binnen de 10 dagen na ontvangst van de aangetekende brief.
- 2) De begrenzer wordt minstens 10 dagen na deze termijn geplaatst en tenzij de klant dit weigert, zal de leverancier ook het OCMW op de hoogte stellen. Dit kan een sociaal onderzoek instellen bij het gezin waarvan het de naam heeft gekregen, met als enige bedoeling samen met het gezin een oplossing voor de betalingsmoeilijkheden te vinden.
 - a) Als het OCMW oordeelt dat de sociale situatie, de technische omstandigheden of de samenstelling van het gezin dit rechtvaardigen, dan kan het de leverancier gelasten om het oorspronkelijke vermogen waarover het gezin beschikte, weer in te stellen met een plafond van 4600 Watt, voor een periode van maximum 6 maanden. Gedurende deze periode neemt het OCMW begeleidingsmaatregelen en werkt het een redelijk betalingsplan voor de schulden uit. De leverancier neemt de begrenzer weg binnen de 15 dagen na ontvangst van het betalingsplan waarbij ook het certificaat is gevoegd dat garandeert dat het OCMW het gezin zal begeleiden tot aan het einde van het betalingsplan. Bij het niet naleven van het betalingsplan kan de leverancier opnieuw een stroombegrenzer plaatsen.
 - b) Zoniet, dan beschikt het gezin over 1380 Watt. De klant kan vragen om de begrenzer weg te halen zodra hij zijn situatie heeft geregulariseerd of wanneer hij al de helft van zijn schulden heeft betaald in navolging van een betalingsplan dat met de leverancier werd afgesproken.
 - c) Nadat de levering met een begrenzer gedurende minimum 60 dagen ononderbroken is gebeurd en indien het betalingsplan niet werd nageleefd en de klant niet erkend is als beschermde klant, dan mag de leverancier aan de vrederechter vragen om het contract dat hem aan het gezin bindt, op te zeggen. Tenzij de klant dit weigert, laat de leverancier aan het OCMW weten dat hij bij de Vrederechter een aanvraag tot opzegging heeft ingediend.

De kosten betreffende de begrenzer (begrenzer + plaatsing + weghalen) zijn ten laste van de BDN.

Bij gas:

- 1) Als een klant zijn factuur niet heeft betaald binnen de 10 dagen na het verzenden van de ingebrekestelling (de stappen die hieraan voorafgaan, zijn niet gedetailleerd vermeld in de ordonnantie), dan kan de gasleverancier de klant op de hoogte stellen van zijn intentie om het OCMW op de hoogte te stellen, tenzij de klant zich hiertegen verzet binnen de 10 dagen na ontvangst van het schrijven.
- 2) Binnen de 60 dagen volgend na deze verwittiging, kan het OCMW een sociaal onderzoek laten uitvoeren bij het gezin waarvan het de naam heeft gekregen, waarna

het begeleidingsmaatregelen kan nemen en een redelijk betalingsplan voor de schulden kan uitwerken.

- 3) Als de klant niet wil dat zijn naam aan het OCMW wordt doorgegeven, als er geen betalingsplan is afgesproken, met of zonder begeleiding van het OCMW, of als het betalingsplan niet werd nageleefd, dan kan de leverancier een brief naar het gezin sturen. In deze brief kan de leverancier aan het gezin melden dat wanneer het gezin binnen de 15 kalenderdagen niet betaalt, wanneer het de naleving van het betalingsplan niet hervat, of wanneer het aan de leverancier geen bewijs levert van zijn 'beschermde klant' statuut, dat de leverancier dan aan de Vrederechter de toelating zal vragen om het contract op te zeggen en om de gastoevoer af te sluiten. Tenzij de klant dit niet wil, zal de leverancier de aanvraag voor opzegging, geadresseerd aan de Vrederechter, melden aan het OCMW.

Bijzondere bepalingen voor beschermde klanten

Voor beschermde klanten houdt de beschermingsmaatregel in dat de klant wordt overgedragen aan de BDN (Sibelga), de noodleverancier. Bij deze overdracht wordt het contract met de oorspronkelijke leverancier niet afgesloten, het wordt enkel onderbroken. Het gaat weer volledig in voege wanneer de klant zijn schulden aan de oorspronkelijke leverancier heeft betaald. Dankzij deze onderbreking kan de beschermde klant met schulden nog altijd van een levering genieten zonder dat de voorgaande energieschulden zich opstapelen.

De overdracht kan gebeuren op elk moment van de *hierboven* beschreven procedure, tussen de ingebrekestelling en de indiening van het verzoek tot opzegging bij de griffie van de bevoegde rechtbank. Dit kan zowel door de leverancier als door de klant worden gevraagd.

Zodra de overdracht heeft plaats gevonden, zal de BDN aan een sociaal tarief aan de klant leveren. De vroegere leverancier en de noodleverancier houden elkaar op de hoogte over de naleving van het betalingsplan door de klant.

De situatie van de klant wordt regelmatig geëvalueerd:

- Als de klant zijn schulden ten aanzien van zijn vroegere leverancier heeft betaald, dan wordt zijn contract met hem hervat. Bovendien kan hij, wat elektriciteit betreft, wanneer hij de helft van zijn schulden heeft betaald, vragen dat de vermogenbegrenzer bij hem wordt weggenomen. Deze wordt dan binnen de 15 dagen weggenomen.
- Zolang hij nog niet volledig zijn schulden aan zijn oorspronkelijke leverancier heeft betaald, maar hij wel regelmatig zijn facturen van de BDN betaalt voor zijn huidige verbruiken, blijft de BDN aan hem leveren. Als hij zijn betalingsplan ten aanzien van zijn oorspronkelijke leverancier niet naleeft gedurende 6 maanden terwijl hij wel zijn huidige leveringen betaalt, dan verliest hij het voordeel van de gratis 500 KWh dat bij het sociale tarief hoort en de verhoging van het minimale elektriciteitsvermogen indien hij hierover beschikte.
- Als hij zijn facturen van de BDN niet betaalt, dan kan deze bij de vrederechter een verzoek indienen om zijn contract als noodleverancier op te zeggen. Hij moet echter eerst een ingebrekestelling aan de klant hebben verstuurd en zijn gegevens aan het OCMW hebben meegedeeld. Als het OCMW binnen de 60 dagen niet heeft laten weten dat de klant geniet van sociale bijstand of niet aan de BDN een door de klant tegengetekend voorstel voor een betalingsplan heeft doorgegeven, dan mag de BDN het verzoek indienen. De opzegging van het contract met de BDN leidt tot de

opzegging van het contract met de oorspronkelijke leverancier, tenzij de schulden aan deze laatste al tijdens de procedure werden betaald.

Beschermde klanten

De ordonnantie van 14 december 2006 introduceert het begrip beschermde klant dat sinds 1994 niet meer bestond in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tijdens de procedure ingeval van niet-betaling van de levering van gas of elektriciteit en bij ontvangst van de ingebrekestelling, kan een klant een verzoek indienen om als beschermde klant te worden erkend, en dit onder de volgende voorwaarden:

- Hij geniet van een specifiek sociaal tarief;
- Hij is bezig met een schuldbemiddeling met een erkende bemiddelingsdienst of met een collectieve schuldenregeling.

Het statuut van beschermde klant kan in twee andere gevallen worden toegekend:

Als een klant die niet voldoet aan de bovenstaande voorwaarden het met de leverancier afgesproken betalingsplan niet naleeft, dan kan het OCMW hem het statuut van beschermde klant toekennen op basis van het onderzoek dat het heeft gevoerd voor het uitwerken van een betalingsplan. De klant kan zich ook tot de Commissie richten om dit statuut te bekomen. De criteria voor de toekenning houden rekening met de inkomsten en met de samenstelling van het gezin (te preciseren door de regering).

Dankzij het statuut van beschermde klant kan het contract worden opgezegd bij de leverancier waar het gezin schulden heeft gemaakt en kan het gezin worden overgedragen aan de BDN, die de taak van noodleverancier op zich neemt. Zodoende wordt de opeenstapeling van de schulden bij de oorspronkelijke leverancier stopgezet en wordt een afsluiting vermeden, zolang de klant zijn facturen van de BDN betaalt.

Lokale Adviescommissie

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft geen commissie zoals de (C)LAC. De vrederechter is als enige bevoegd om te beslissen of er bij een gezin gas of elektriciteit mag worden afgesloten.

IV- Sociale en milieumaatregelen

De diverse Europese maatregelen voor de vrijmaking van de markt enerzijds en – in de ruimste betekenis – voor het milieu anderzijds, staan in zekere zin met elkaar in spanning. De vrijmaking van de markt houdt natuurlijk een aansporing tot consumptie in, aangezien elke leverancier zoveel mogelijk energie tegen zo laag mogelijke kosten wil verkopen. De openbaredienstverplichtingen verplichten de BDN's en de leveranciers anderzijds – door middel van een systeem van stimuli en sancties – om voorrang te geven aan groene energie, die momenteel minder concurrerend is, en om het energieverbruik van hun eindklanten te doen dalen. Dit laatste kan onder andere worden verwezenlijkt met rationeel energiegebruik en investeringen om energie te besparen, en door aan alle klanten over dit onderwerp duidelijke informatie te verstrekken.

Dergelijke mechanismen zijn in elk gewest aanwezig. Wij zullen bij dit punt niet al te lang blijven stilstaan, maar het brengt ons wel bij het thema van de mogelijke band tussen de bezorgdheid om het milieu en de situatie van de gezinnen, meer bepaald de armste gezinnen.

Milieuvriendelijk energiegebruik is op dit ogenblik een uiting van burgerzin ten gunste van het milieu geworden, maar het is tegelijk ook een manier om op lange termijn de energiefactuur te verlagen. Wij kunnen weliswaar allemaal kleine middeltjes – trucjes – toepassen om verspilling te voorkomen of meer rationeel energie te gebruiken, maar de meeste investeringen die grotere energiebesparingen en dus ook geldbesparingen opleveren, zijn meestal duur en liggen buiten het bereik van de gezinnen die in armoede leven. Bovendien huren de meeste personen met een laag inkomen woningen die slecht presteren op energiegebied, zodat zij hogere energiefacturen betalen.

Op dit ogenblik voeren zowel de federale staat als de gewesten stimuleringsmaatregelen uit – of overwegen om ze uit te voeren – om energiebesparende investeringen te bevorderen, zowel voor de openbare sector, de bedrijven, de dienstensector als de particulieren. Sommige maatregelen – ze zijn echter zeldzaam – richten zich specifiek tot een kwetsbaar publiek. Op de volgende pagina's geven wij een overzicht van deze maatregelen.

1) Op federaal niveau

Belastingverlagingen

Artikel 145²⁴ van het Wetboek van de Personenbelasting 1992, dat werd ingevoegd door de wet van 10 augustus 2001 houdende hervorming van de personenbelasting en meermaals werd gewijzigd, organiseert de belastingverlagingen om een meer rationeel energiegebruik in woningen aan te moedigen.

De eerste paragraaf bepaalt :

" Er wordt een belastingvermindering verleend voor de volgende uitgaven die tijdens het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald voor een rationeler energiegebruik in een woning waarvan de belastingplichtige eigenaar, bezitter, erfpachter, opstalhouder, vruchtgebruiker of huurder is:

1. *uitgaven voor de vervanging van oude stookketels of voor het onderhoud van een stookketel;*

2. uitgaven voor de installatie van een systeem van waterverwarming door middel van zonne-energie;
3. uitgaven voor de plaatsing van zonnecelpanelen voor het omzetten van zonne-energie in elektrische energie;
- 3bis uitgaven voor de plaatsing van alle andere uitrustingen voor geothermische energieopwekking;
4. uitgaven voor de plaatsing van dubbele beglazing;
5. uitgaven voor de isolatie van daken;
6. uitgaven voor de plaatsing van een warmteregeling van een installatie van centrale verwarming door middel van thermostatische kranen of door een kamerthermostaat met tijdsinschakeling;
7. uitgaven voor een energie-audit van de woning.

[...]

De belastingvermindering is gelijk aan 40 pct. van de werkelijk gedane uitgaven bedoeld in het eerste lid."

Voor de uitgaven gedaan in 2007 bedraagt het maximumplafond 2600 euro per woning. Dit bedrag kan oplopen tot 3380 euro voor de installatie van een waterverwarmingssysteem door zonne-energie of van zonnecelpanelen. De belastingvermindering geldt zowel voor nieuwbouw of bij de aankoop van nieuwe woningen als voor volledige of gedeeltelijke renovaties. De recente wetgeving heeft het bedrag van de korting aanzienlijk uitgebreid in vergelijking met de voorgaande jaren.

De belastingvermindering is slechts van toepassing op woningen of delen van een gebouw die zijn bewoond, en niet op delen die voor beroepsdoeleinden worden gebruikt.

De uitgaven en de werkzaamheden dienen aan een reeks criteria te beantwoorden, die het voorwerp uitmaken van een bijlage bij de wet. Een belangrijke eis is bijvoorbeeld dat de installatie van de materialen (en eventueel hun aankoop) dient te gebeuren door een geregistreerde aannemer.

In de mate waarin deze steun de vorm aanneemt van een belastingvermindering, kunnen er alleen de mensen van genieten die belastingen betalen. Degenen die niet belast worden, ontvangen voor het ogenblik ook geen overeenstemmende steun. Degenen die weinig belastingen betalen, ontvangen de korting slechts ten belope van de belastingen die ze betalen. Het saldo mag het volgende jaar niet worden afgetrokken. Toch bepaalt het Federaal plan inzake duurzame ontwikkeling (FPDO) in alinea 32306 dat men *"eveneens het middel zou moeten vinden voor financiële steun aan particulieren die geen fiscale aangifte indienen of die geen belastingen betalen (wegens onvoldoende inkomsten), zodat ook zij deze investeringen zouden kunnen doen"*. De wet van 27 december 2005 die het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost creëert, biedt een gedeeltelijk antwoord op deze verwachting.

Fonds ter reductie van de globale energiekost⁴⁵

Het fonds heeft de opdracht te helpen bij de realisatie van energiebesparende investeringen in woningen die de hoofdverblijfplaats vormen van particulieren, onder andere particulieren die tot de "meest behoeftigen"⁴⁶ behoren.

⁴⁵ Zie in dit verband www.frge.be.

⁴⁶ W.27/12/2005 – Art.29.

Hiertoe werkt het fonds samen door middel van samenwerkingsovereenkomsten met de lokale entiteiten (LE). Deze lokale entiteiten worden voorgesteld door één of meer gemeenten, in overleg met het (de) OCMW('s). Dit kunnen bestaande instanties zijn of instanties die in het kader van het fonds nieuw zijn opgericht⁴⁷. Het fonds leent hen geld a rato van maximum 10.000 euro (tenzij bijzondere toelating van het fonds) per woning waarin energiebesparende investeringen worden gedaan. De LE zijn de rechtstreekse contactpersonen van de particulieren.

Voor de particulieren die tot de kansengroep behoren, fungeert de LE als derde-investeerder. Concreet betekent dit dat de goedgekeurde kosten worden gedragen door de LE die progressief wordt terugbetaald door de winst op de energiefactuur. Op die manier moet het betrokken huishouden niets betalen. Het OCMW fungeert als tussenpersoon tussen de gezinnen en de LE. Voor de andere particulieren kent de LE leningen met lage intresten toe (maximum 2 %) voor energiebesparende werken.

Het Koninklijk Besluit van 2 juni 2006 omschrijft de kansengroepen van de meest behoeftigen in het kader van het Fonds voor de reductie van de globale energiekost. Deze categorie omvat:

- de personen die aan de voorwaarden voldoen om een verhoogde tegemoetkoming te genieten in het kader van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkering.
- de andere personen die als jaarlijks bruto gezinsinkomen niet meer hebben dan 11.763,02 euro verhoogd met 2177,65 euro per persoon ten laste.
- de personen die beroep doen op schuldbemiddeling of op een collectieve schuldenregeling en die hun verwarmingsfactuur niet kunnen betalen.
- de personen die het OCMW sociaal of budgettair begeleidt, wegens betalingsmoeilijkheden, meer bepaald voor de rekeningen voor gas en elektriciteit.⁴⁸

Het fonds zal per jaar ongeveer 20 miljoen euro voorzien voor deze opdrachten. Per jaar zijn er dus tweeduizend woningen potentieel bij deze maatregel betrokken. Omdat de middelen van het fonds momenteel beperkt zijn, wordt een samenwerking met slechts een twintigtal LE's overwogen. Tot op heden hebben slechts twee LE's daadwerkelijk een samenwerkingsovereenkomst met het FRGE ondertekend.

2) Op gewestelijk niveau

2.a) Premies

De drie Gewesten bieden premies voor investeringen die energiebesparingen opleveren (woningisolatie, installatie van een doeltreffende verwarming, installaties die op zonne-energie werken, energie-efficiënte huishoudtoestellen, passieve huizen, energie-audits...). De

⁴⁷ Voor meer inlichtingen over de voorwaarden waaraan de LE moeten voldoen en over de manier waarop het FRGE werkt in het algemeen, zie Koninklijk Besluit van 02 juli 2006 tot vaststelling van het beheerscontract van het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost, dat samen met zijn bijlagen beschikbaar is op de website www.fрге.be.

⁴⁸ <http://www.belgium.be/eportal/application?languageRedirected=yes&docId=42028&pageid=contentPage&languageParameter=fr>

bedragen van deze premies zijn de laatste jaren beduidend gestegen. Sommige provincies en gemeenten kennen zelfs extra premies toe.

In Waalse Gewest en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden de premies beheerd door het Gewest. In het Vlaamse Gewest geven de netbeheerders die onderworpen zijn aan de openbaredienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik (REG), de premies. De premies variëren dus van netbeheerder tot netbeheerder. Bovendien zijn netbeheerders verplicht om specifieke acties voor beschermde klanten te ondernemen. Zo bieden sommige netbeheerders de beschermde klanten een gratis energie-audit aan. Andere netbeheerders verhogen ten aanzien van de beschermde klanten de premies met 20 %. Sommige bepalen geen plafond voor hun interventie⁴⁹. We willen eraan herinneren dat de klant zijn netbeheerder niet kan kiezen omdat dit afhankelijk is van de locatie van de aansluiting.

Bovendien bieden de Gewesten renovatie- of saneringspremies die soms eveneens bestemd zijn voor de energieaspecten (isolatie, ventilatie...). Deze premies kunnen bij de voorgaande worden gevoegd.

In de verschillende gevallen zijn de premies cumuleerbaar met de belastingverminderingen. Maar de voorwaarden of criteria om de steun te verkrijgen verschillen afhankelijk van het gewest, de BDN en het overheidsniveau. Zodra de tussenkomsten van de overheden worden gecumuleerd, kunnen ze een grote deel van de investering dekken. In alle gevallen dient het gezin een dossier in na het uitvoeren van de werken. De hulp komt dus achteraf.

.Behalve de premies die aan elke burger worden toegekend die erom verzoekt, volgens de voorziene criteria en binnen de beperkingen van de beschikbare fondsen, passen de Gewesten enkele specifieke maatregelen toe.

2.b) In het Vlaamse Gewest

In het Vlaamse Gewest voorziet het Besluit van de Vlaamse regering inzake de openbaredienstverplichtingen ter bevordering van het rationeel energiegebruik (BVL, 02/03/2007) in een aantal specifieke initiatieven. Het Besluit bepaalt actieverplichtingen voor de netbeheerders. In 2007 dienen er energiescans voor specifieke doelgroepen te worden voorzien. En vanaf 2008 is er onder meer de verplichting om voor de doelgroep van beschermde afnemers informatiesessies over rationeel energiegebruik te organiseren, kortingsbonnen voor energiezuinige koelkasten en wasmachines voor deze groep te voorzien, en specifieke samenwerkingsverbanden aan te gaan met sociale huisvestingsmaatschappijen en sociaal verhuurkantoren.

Bovendien heeft de regering begin december 2007 haar principiële akkoord gegeven voor een ontwerp van besluit bedoeld voor het toekennen van een energiebesparingspremie aan personen die niet of weinig belast zijn en die daardoor van de fiscale aftrek niet kunnen genieten. Deze premies gelden voor de plaatsing van dak- en/of zoldervloer-isolatie of isolatie, voor de plaatsing van superisolerende beglazing en voor het vervangen van een oude

⁴⁹ Ter illustratie: een netbeheerder zou als algemene premie een tussenkomst van 12 euro per m² kunnen bieden voor dakisolatie, met een maximum van 1000 euro per woning. Voor beschermde klanten zal hij geen rekening houden met deze limiet van 1000 euro. Of voor een tussenkomst die normaal beperkt is tot 50 % van het factuurbedrag, zal hij geen rekening houden met deze limiet.

verwarmingsketel door een condensatieketel. Deze verschillende premies mag men cumuleren, maar het totale bedrag ervan mag niet hoger zijn dan het plafond van het fiscale voordeel, hetzij 2600 euro. Net zoals de fiscale aftrek kunnen ze bij andere premies worden gevoegd, die in Vlaanderen door de netbeheerders, de provincies en de gemeenten worden uitgereikt.

2.c) In het Waalse Gewest

MEBAR premie

Het Waalse Gewest kent subsidies toe aan gezinnen met een bescheiden inkomen om ze te helpen werkzaamheden uit te voeren waarmee ze rationeel energie kunnen gebruiken. In tegenstelling tot de premies dient de persoon die van de subsidies wenst te genieten een verzoek in vóór de werkzaamheden beginnen. Hij doet dat bij het OCMW dat het dossier doorstuurt naar de energieadministratie van het Waalse Gewest. Deze controleert of de persoon voldoet aan de criteria om steun te ontvangen. Vóór de subsidies worden toegekend, bezoekt een medewerker van een energieloket⁵⁰ de woning en brengt deze een advies uit over de werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor rationeel energiegebruik. Op die basis plaatst de administratie een bestelling om de werkzaamheden uit te voeren, op haar kosten, ten belope van het maximumbedrag van de subsidie. Liggen de totale kosten hoger, dan is dit ten laste van de aanvrager. Het energieloket controleert of de werkzaamheden goed worden uitgevoerd. Deze maatregel wordt ingesteld door het besluit van de Waalse regering van 23 december 1998 met betrekking tot de toekenning van subsidies aan gezinnen met een bescheiden inkomen voor een rationeel en efficiënt energiegebruik.

"Komt in aanmerking voor de subsidie, het gezin waarvan de middelen niet hoger liggen dan de som van de bedragen van het bestaansminimum van al zijn leden, vermeerderd met twintig percent." (BWR. 23/12/1998 – Art. 3)

"Het maximumbedrag van de subsidie wordt bepaald op 1.365 euro, incl. btw per gezin." (BWR. 23/12/1998 – Art. 5, gewijzigd door BWR. 25/04/2002 – Art. 1)

Tussen twee opeenvolgende subsidieaanvragen dient een periode van vijf jaar te liggen. Deze aanvragen moeten betrekking hebben op verschillende investeringen.

Een huurder kan een aanvraag indienen als hij de toestemming van de eigenaar heeft. Deze dient als tegenprestatie *"gedurende dertig maanden vanaf de eerste dag van de maand die volgt op de oplevering van de werkzaamheden af te zien van elke verhoging van het huurgeld die zou kunnen worden gerechtvaardigd door de aangebrachte verbeteringen, in het kader van het huurcontract afgesloten met de aanvrager of bij het afsluiten van een nieuw huurcontract met een andere huurder."* (BWR. 23/12/1998 – Art. 6)

De subsidie wordt toegekend voor een hele reeks werkzaamheden die in de bijlage van het besluit worden opgesomd: werkzaamheden om ramen, vensters, deuren te herstellen of te vervangen; isolatie van de zolder, het dak, de muren, het plafond, maar ook van de warmwater- en brandstofleidingen; herstelling, verbetering, levering en installatie van

⁵⁰ Het energieloket is een informatiedienst betreffende energie (wettelijke mogelijkheden, adviezen, ...) ten behoeve van particulieren die door het Waalse Gewest is opgericht. Er zijn er op dit ogenblik 12, verspreid over het Waalse grondgebied.

verwarmingstoestellen; controle en verbetering of levering en installatie van een waterverwarmer, ... Deze werkzaamheden worden echter niet beperkt door een lijst. De subsidies zijn beschikbaar voor alle werkzaamheden die de consultant van het energieloket noodzakelijk vindt.

2.d) In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In het Brusselse Gewest buigen de overheden zich actief over de toekenning van leningen met een rente van 0 % bestemd voor kansarme gezinnen, voor hun energiebesparende investeringen. Bovendien is er een budget voorzien voor het – waarschijnlijk gratis – vervangen van verouderde en gevaarlijke gasinstallaties door nieuwe, energie-efficiënte voorzieningen.